

TEMES D'ACTUALITAT

LES XIFRES DE L'ECONOMIA SOCIAL EN LA UNIÓ EUROPEA EN 2021

Per **Rafael Chaves Ávila,**

**President de la Comissió Científica de CIRIEC-Espanya
Catedràtic del IUDESCOOP, Universitat de València**

1. Introducció

Les estadístiques són un pilar fonamental per al desenvolupament dels països. En primer lloc, perquè fan visibles realitats i problemàtiques que romanen fins aleshores inadvertides o silenciades. En segon lloc, perquè ajuden a comprendre la realitat socioeconòmica d'una manera precisa i a orientar i avaluar polítiques públiques més adequades al estar basades en l'evidència de dades objectives i mesurables.

Aquesta situació s'ha donat, fins hui, per a l'economia social europea. Malgrat la seua importància, un dels desafiaments més grans ha estat la falta de dades estadístiques fiables, actualitzades i comparables, la qual cosa ha dificultat el dimensionament d'aquest sector, així com l'avaluació precisa del seu impacte social i econòmic.

En resposta a aquesta necessitat i en el marc del Pla d'Acció Europeu per a l'Economia Social, llançat al desembre de 2021 per la Comissió Europea, aquesta última ha promogut un estudi coordinat per EURICSE, CIRIEC i Spatial Foresight, l'objectiu principal del qual és oferir informació quantitativa i qualitativa sobre l'economia social en els 27 Estats membres de la UE. El projecte s'ha operativitzat a través de la 'European Innovation Council and SMEs Executive Agency' (EIS-MEA).

L'estudi, titulat *Benchmarking the socio-economic performance of the EU social economy – Improving the socio-economic knowledge of the proximity and social economy ecosystem*, se centra a proporcionar una visió completa sobre les entitats, ocupació, el valor econòmic i els sectors d'activitat de l'economia social a Europa.

2. Metodologia utilitzada

El projecte s'ha estructurat mitjançant un equip central (the core team) liderat per EURICSE i CIRIEC, qui han dirigit el projecte, juntament amb 27 experts nacionals, un per a cada país.

Amb una metodologia comuna de recopilació de dades, cada expert nacional, a vegades equips nacionals, han realitzat un treball d'acopi d'informació per a la seva realitat nacional. En aquest procés de recopilació d'informació, addicionalment al mateix s'han contactat/implicat la majoria d'instituts nacionals d'estadística europeus, òrgans governamentals productors d'estadístiques, ministeris nacionals, plataformes sectorials de l'economia social, així com organismes i experts internacionals en estadístiques i informes d'impacte socioeconòmic, com l'OIT i l'OCDE.

La implicació d'aquests últims, una autèntica comunitat experta en estadístiques d'economia social, ha estat especialment rellevant en els 3 tallers especialitzats que s'han operativitzat durant el desenvolupament del projecte: un sobre l'"Estat actual de les estadístiques sobre economia social en els 27 Estats membres", un segon sobre "Les barreres, llacunes i obstacles en l'elaboració d'estadístiques i possibles solucions per a superar-les", i un tercer sobre "Nous indicadors, metodologies i enfocaments per a avaluar el paper de l'economia social". En aquests tres tallers han participat més de 120 experts, a més dels propis investigadors del projecte.

La estratègia metodològica ha seguit diverses línies d'actuació. Pel que fa a la delimitació del camp d'observació estadística, s'ha utilitzat sistemàtica-

1.- Citació oficial de l'Informe: *European Commission: European Innovation Council and SMEs Executive Agency, Carini, C., Galera, G., Tallarini, G., Chaves Avila, R. et al., Benchmarking the socio-economic performance of the EU social economy – Improving the socio-economic knowledge of the proximity and social economy ecosystem, Publications Office of the European Union, 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2826/880860>*

L'economia social constitueix una realitat econòmica i laboral important en la Unió Europea (UE). No obstant això, malgrat la seua importància, un dels desafiaments més grans ha sigut la manca de dades estadístiques fiables, actualitzades i comparables.

En resposta a aquesta necessitat i en el marc del Pla d'Acció Europeu per a l'Economia Social, llançat el desembre de 2021 per la Comissió Europea, aquesta última ha promogut un estudi coordinat per EURICSE, CIRIEC i Spatialforesight, l'objectiu principal del qual és oferir informació quantitativa i qualitativa sobre l'economia social en els 27 Estats membres de la UE.

ment la definició de la Comissió Europea tant per a l'economia social com per a les empreses socials, definició explicitada en el Pla d'acció europeu per a l'economia social. Aquesta definició contempla com a integrants de l'economia social totes les cooperatives, les associacions, les mutualitats i les fundacions. A més, inclou les empreses socials en la definició establerta en la regulació comunitària. En aquest context, el projecte ha operativitzat la definició amb uns criteris estructurals de les entitats d'economia social i de les empreses socials, atenent als seus objectius, necessàriament socials de manera explícita, dotats d'un mode de governança democràtic i participatiu, criteri de distribució que prima a les persones, al treball i a la reinversió majoritària dels beneficis obtinguts, així com, en el cas de les empreses socials, que operen majoritàriament en el mercat. La concreció per a cada realitat nacional de si una forma jurídica/empresarial específica del país és considerable in-scope o out-of-scope ha estat debatuda i consensuada entre els experts nacionals i el core team. Aquest treball ha evidenciat la necessitat d'establir, per a futurs projectes de caràcter internacional, grups de treball plurals (estadístics, acadèmics, responsables d'administracions públiques i del sector de l'economia social) que estandarditzin els límits de l'àmbit de l'economia social.

Altres aspectes metodològics considerats han sigut prendre com a referència el mes de desembre de 2021 per a tot l'estudi, les entitats actives i no les registrades, així com el nombre total de persones ocupades.

3. Principals resultats estadístics obtinguts

3.1. Nombre d'entitats d'economia social

Segons les dades de l'informe, en termes de nombre d'entitats existeixen més de 4,3 milions d'entitats actives als Estats membres, de les quals el 97,5% utilitzen les quatre formes jurídiques tradicionals, és a dir, cooperatives, mutualitats, associacions i fundacions (CMAFs).

Dins de la categoria d'empreses socials, s'han identificat més de 246.000 entitats, de les quals unes 43.000 són empreses socials 'ex lege' i més de 203.000 són empreses socials de facto. El 89,2% de les empreses socials utilitzen les quatre formes jurídiques tradicionals de l'economia social.

3.2. Persones implicades en l'economia social europea

Més de 11,5 milions de persones estan empleades en l'economia social en els 27 països membres de la UE, el que equival al 6,3% del total de la població ocupada de la Unió. L'economia social mobilitza a més de 55 milions de persones voluntàries en els 15 països membres dels quals es disposa de dades. A més, associa a més de 95 milions de membres de cooperatives i 135 milions de membres d'associacions. El 45% de la població adulta europea està implicada en organitzacions ciutadanes.

Països com Alemanya i França destaquen per tenir els majors números d'ocupació en l'economia social, amb 3,4 milions i 2,6 milions de persones empleades respectivament. Els segueixen Itàlia amb més de 1,5 milions i Espanya amb quasi 1,5 milions de persones empleades. No obstant això, l'informe posa en evi-

dència l'existència de notables buits de dades, particularment en països com els Països Baixos i Malta, la qual cosa dificulta obtenir una visió completa de la contribució econòmica del sector a tota la UE.

3.3. Pes econòmic de l'economia social europea en facturació i valor afegit

Pel que fa a la dimensió econòmica, l'estudi informa que el volum de negoci generat per l'economia social va superar els 912,9 mil milions d'euros el 2021. Les cooperatives contribueixen al 71,5% d'aquest volum. No obstant això, l'informe també assenyala una important falta de dades sobre el valor afegit generat per aquestes entitats, amb informació disponible només per a 11 Estats membres.

3.4. Distribució sectorial i mida de les entitats de l'economia social

Atenent a la distribució de les entitats de l'economia social per sectors d'activitat econòmica, les associacions operen majoritàriament en sectors com 'Altres sectors', que inclouen activitats associatives genèriques, el sector educatiu, així com indústries culturals, creatives i d'entreteniment, mentre que les cooperatives operen de manera diversificada, tot i que predominen en els sectors agroalimentari, de construcció i habitatge, així com en 'altres sectors'.

En termes d'ocupació, el 50% dels empleats en l'economia social europea treballen en el sector de la salut i serveis socials, seguit pel sector educatiu amb un 15% i les activitats artístiques i creatives.

4. Conclusions i recomanacions

Este estudi, en proporcionar dades precises i actualitzades, marca un pas important cap a una comprensió més profunda de la mida i l'abast de l'impacte socioeconòmic de l'economia social a Europa.

L'informe revela també la necessitat de millorar la definició i delimitació del camp de l'economia social i de les empreses socials, abordant l'ambigüitat entre les entitats que poden o no ser considerades com a part de l'àmbit de l'economia social. Per això, s'han suggerit mecanismes per resoldre aquestes limitacions, com la creació de grups de treball amb experts nacionals per a la recollida de dades i dissenyar millors indicadors.

Ha posat en evidència l'estat de desenvolupament de les estadístiques sobre l'economia social en cada país membre. Ha revelat disparitats significatives entre els països, la qual cosa limita l'abast de les dades globals i la comparabilitat, però alhora, marca línies de millora a seguir. L'estudi ha destacat tres països com a 'bones pràctiques' en l'elaboració

d'estadístiques sobre l'economia social: Portugal, França i Polònia.

Una de les àrees més problemàtiques identificades ha estat la relativa a la delimitació precisa de l'àmbit de l'economia social, la qual complica l'elaboració d'estadístiques. Per exemple, certs tipus d'entitats, com les cooperatives en alguns casos o certes fundacions, són qüestionades com a integrants de l'economia social en alguns països, mentre que formes jurídiques específiques d'alguns països són de dubtosa inclusió. L'harmonització en les decisions requereix dispositius adequats, que en el cas d'aquest informe, s'ha solucionat amb un diàleg entre l'equip coordinador i els experts nacionals.

Els principals obstacles identificats en el procés de construcció d'estadístiques sobre economia social abasten des de la definició i delimitació de l'àmbit d'anàlisi, fins a la creació d'un sistema de fonts de dades primàries i l'establiment d'un sistema de governança de producció estadística. Així mateix, s'identifiquen mancances en les metodologies emprades per al tractament de les dades i la generació d'estadístiques fiables. A això s'afegeix la falta de competències tècniques en la formació dels equips encarregats, la qual cosa limita la qualitat i l'abast de l'anàlisi. A nivell institucional, sovint es careix de normativa que reguli el camp estadístic de l'ESS, així com que incentivi els governs i els instituts d'estadística a desenvolupar aquestes estadístiques. Les barres financeres, derivades de la falta de finançament adequat, impedeixen tant el desenvolupament com la continuïtat d'aquestes estadístiques. Finalment, la falta de visibilitat de l'economia social així com de suport polític per part del sector de l'economia social en alguns països limita la implementació d'aquestes iniciatives estadístiques a gran escala.

L'informe finalitza, a més de amb unes conclusions, amb una sèrie interessant de recomanacions per a diferents tipus d'actors, entre ells, la pròpia Comissió Europea, EUROSTAT i els governs nacionals. Entre les propostes, destaca la creació d'un grup de treball internacional mixt, que inclogui instituts nacionals d'estadística, experts acadèmics i organitzacions paraigües del sector. Aquest grup contribuiria a estandarditzar l'àmbit de l'economia social a considerar, les variables, els mecanismes de recollida de dades, desenvolupant un marc estadístic harmonitzat que permeti la comparabilitat a nivell europeu. Una altra recomanació és la d'actualitzar el manual Sistema Europeu de Comptes Nacionals i Regionals (SEC 2010) amb la inclusió en el mateix de les entitats de l'economia social que no estan contemplades en el mateix.

I una tercera recomanació és la de realitzar un Eurobaròmetre especial sobre l'economia social per recollir informació sobre com participen els ciutadans de la UE (diferenciant entre socis i voluntariat), què saben sobre l'economia social i com perceben la contribució de l'economia social a la societat.

5. Dossier de presentació

El present Tema d'actualitat de la revista *Notícies de l'economia pública, social i cooperativa* integra, a més de la presentació general, dos elements de l'esmentat informe. Per una banda, l'Informe de síntesi i, per altra banda, el capítol 4, corresponent a les dimensions estadístiques de l'economia social europea.

6. Referències bibliogràfiques

- EUROPEAN COMMISSION – EISMEA, Carini, C., Galera, G., Tallarini, G., Chaves Avila, R. et al. (2024). *Benchmarking the socio-economic performance of the EU social economy – Improving the socio-economic knowledge of the proximity and social economy ecosystem*, Publications Office of the European Union, 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2826/880860>
- AND
- BAREA, J. & MONZON, J.L./CIRIEC (2006): *Manual for Drawing up the Satellite Accounts on Cooperatives and Mutual Societies*, Brussels: European Commission, Enterprise and Industry Directorate General.
- BOUCHARD, M.J. & ROUSSELIÈRE, D./CIRIEC (eds.) (2015): *The weight of the Social Economy. An international Perspective*. Brussels: PeterLang.
- BOUCHARD, M. J., & CHAVES, R. (2022): What scope for statistics on the social economy at the international level?, *RECMA Revue internationale de l'économie sociale*, 365(3), 29-46.
- CHAVES, R. (2021): "Producing Statistics on Social and Solidarity Economy: Policy Recommendations and Directions for Future Research." UNTFSSSE Knowledge Hub Working Paper, United Nations Inter-Agency Task Force on Social and Solidarity Economy (UNTFSSSE). <https://knowledgehub.unssse.org/wp-content/uploads/2021/08/WP-2021-SSE-Stats-Chaves-Avila.pdf>
- CIRIEC-España. CIRIECSTAT: Portal Estadístico de la Economía Social. <https://ciriecstat.com/> [consulta: mayo de 2023a].
- EUROPEAN COMMISSION, Carlo Borzaga, Giulia Galera, Barbara Franchini, Stefania Chiomento, Rocío Nogales and Chiara Carini (2020): *Social enterprises and their ecosystems in Europe. Comparative synthesis report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://europa.eu/!Qq64ny>
- ILO/OIT International Labour Organization (2022). *Resolution concerning decent work and the social and solidarity economy*. In, International Labour Conference – 110th Session, 2022. ILC.110/Resolution II. https://www.ilo.org/ilc/ILCSessions/110/reports/texts-adopted/WCMS_848633/lang--en/index.htm
- MONZÓN, J.L. & CHAVES, R. (2008): "The European Social Economy: concept and dimensions of the third sector", *Annals of Public and Cooperative Economics*, 79(3), 549-577.
- MONZÓN, J.L. and CHAVES, R., (dir)/CIRIEC (2007, 2012). *The Social Economy in the European Union*. Brussels: European Economic and Social Committee.
- MONZÓN, J. & CHAVES, R. (Dirs.). (2017): *Recent evolutions of the Social Economy in the European Union*. European Economic and Social Committee. <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-17-875-en-n.pdf>
- MONZÓN, J.L. and CHAVES, R. (2019): "Medición y estadísticas de la economía social". *Mediterráneo económico*, (32), 463-481. <https://publicacionescajamar.es/wp-content/uploads/2019/09/35.pdf>
- SOLER, Á. & ANTUÑANO, I. (2023): Luces y sombras en las estadísticas de la economía social. En *Dos decenios actividad universitaria en economía social, cooperativismo y emprendimiento desde el Instituto Universitario IUDESCOOP*. IUDESCOOP - CIRIEC-España, Valencia, 261-272.
- UNITED NATIONS (2003): *Handbook on Non Profit Institutions in the System of National Accounts*. Series F, No. 91. New York: United Nations (Department of Economic and Social Affairs - Statistics Division).
- UNITED NATIONS Statistics Division. (2018). *Satellite Account on Non-profit and Related Institutions and Volunteer Work. Handbook of National Accounting*, F, N°91, Rev.1. New York: United Nations Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division.

Annex. Taula 1. L'economia social en els Estats membres de la Unió Europea, 2021

País	Nombre d'entitats	Persones ocupades	Facturació (mill. de €)
Àustria	136.936	86.827	13.825,3
Bèlgica	17.396	592.279	n/a
Bulgària	8.609	33.812	n/a
Croàcia	26.972	22.946	1.426,5
Xipre	1.526	4.044	182,8
República Txeca	113.737	112.369	3.138,9
Dinamarca	132.078	179.598	n/a
Estònia	44.552	65.721	280,7
Finlàndia	21.492	174.262	44.079,5
França	1.530.540	2.590.960	487.700
Alemanya	650.057	3.426.585	77.040,8
Grècia	27.762	96.500	3.539,7
Hongria	60.644	163.727	9.097,1
Irlanda	13.038	43.520	8.773,9
Itàlia	406.709	1.534.828	128.931,1
Letònia	26.270	29.619	11,8
Lituània	7.474	68.573	1.051,6
Luxemburg	2.179	21.221	1.899,9
Malta	2.859	n/a	125,2
Països Baixos	45.010	n/a	n/a
Polònia	97.468	250.400	8.736,1
Portugal	73.574	240.382	10.103,3
Rumania	128.176	101.951	1.244,7
Eslovàquia	57.012	69.700	2.703
Eslovènia	26.978	14.686	1.732,3
Espanya	406.821	1.389.937	107.245,5
Suècia	264.457	196.836	n/a
EU-27*	4.330.326	11.511.283	912.869,7

* El total per a la UE-27 s'ha obtingut agregant els valors individuals dels països membres de la UE. Si falta un valor per a un país, es perd en el còmput agregat europeu.

FONT: European Commission (2020: 62-63).

Taula 2. Ocupació remunerada en l'economia social a Europa en 2015 i 2021

Pais	2014/2015	2021
Àustria	308.050	86.827
Bèlgica	403.921	592.279
Bulgaria	82.050	33.812
Croàcia	15.848	22.946
Xipre	6.984	4.044
República Txeca	162.921	112.369
Dinamarca	158.961	179.598
Estònia	38.036	65.721
Finlàndia	182.105	174.262
França	2.372.812	2.590.960
Alemanya	2.635.980	3.426.585
Grècia	117.516	96.500
Hongria	234.747	163.727
Irlanda	95.147	43.520
Itàlia	1.923.745	1.534.828
Letònia	19.341	29.619
Lituània	7.332	68.573
Luxemburg	25.345	21.221
Malta	2.404	nd
Països Baixos	798.778	nd
Polònia	365.900	250.400
Portugal	215.963	240.382
Rumania	136.385	101.951
Eslovàquia	51.611	69.700
Eslovènia	10.710	14.686
Espanya	1.358.401	1.389.937
Suècia	195.832	196.836
TOTAL EU-27*	11.125.643	11.511.283

* El total de l'UE-27 no computa a Malta i Països Baixos a efectes de comparació. En l'Informe de CIRIEC/CESE (2017) s'incloué al Regne Unit. (nd) no disponible.

FONT: Les dades de 2014/15 són de CIRIEC/CESE (2017) i les dades de 2021 són d'EISMEA/EURICSE-CIRIEC (2024). Les dues fonts no són estrictament comparables, donades les metodologies i fonts diferents empleades als estudis, encara que amb similitud.

Resum executiu de l'Informe:

Anàlisi comparativa del rendiment socioeconòmic de l'economia social de la UE. Millorar el coneixement socioeconòmic de l'ecosistema de l'economia social i de proximitat

Citació oficial:

European Commission: European Innovation Council and SMEs Executive Agency, Carini, C., Galera, G., Tallarini, G., Chaves Avila, R. et al., *Benchmarking the socio-economic performance of the EU social economy – Improving the socio-economic knowledge of the proximity and social economy ecosystem*, Publications Office of the European Union, 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2826/880860>

Autors:

Chiara Carini, Giulia Galera, Giulia Tallarini – EURICSE

Rafael Chaves Ávila – Universitat de València y CIRIEC-España; Barbara Sak, Jérôme Schoenmaeckers – CIRIEC-Internacional

Responsables de projecte: Bárbara Franchini – EURICSE, y Silke Haarich – Spatial Foresight

1. Introducció^(*)

El següent informe resumeix els resultats del projecte "Avaluació comparativa del rendiment socioeconòmic de l'economia social de la UE" (Convocatòria de licitació EISMEA/2022/OP/00159 - Llot 1).

L'estudi avalua el pes socioeconòmic de l'ecosistema de l'economia social i la seua contribució a una economia i societat sostenible, innovadora i resilient. L'Institut Europeu de Recerca sobre Empreses Cooperatives i Socials - EURICSE (líder del consorci), CIRIEC-Internacional (Centre Internacional de Recerca i Informació sobre l'Economia Pública, Social i Cooperativa) i Spatial Foresight van establir per a aquest informe dos objectius interconnectats: quantificar l'economia social europea actual a partir de les últimes dades disponibles, i identificar eines metodològiques i operatives per millorar aquesta dimensió.

Per a aquest projecte, l'economia social es concep seguint la definició establerta en el Pla d'Acció Europeu per a l'Economia Social de la Comissió Europea aprovat al desembre de 2021¹. Aquest pla concep l'economia social com l'àmbit que integra quatre tipus d'entitats o "famílies", incloent iniciatives em-

(*).- La política de la Comissió sobre la reutilització de la informació s'aplica mitjançant la Decisió 2011/833/UE de la Comissió, de 12 de desembre de 2011, sobre la reutilització de documents de la Comissió (DO L 330 de 14.12.2011, p. 39, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2011/833/oj>).

A menys que s'indique el contrari, es permet la reutilització d'aquest document sota la llicència Creative Commons 4.0 (CC4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Es permet la reutilització sempre que es citi correctament la font i s'anote qualsevol canvi.

Agència Executiva per al Consell Europeu d'Innovació i de les PIME (EISMEA) Programa del Mercat Únic (SMP) - Pilar de les PIME 2024

1.- Comunicació de la Comissió al Parlament Europeu, al Consell, al Comitè Econòmic i Social Europeu i al Comitè de les Regions "Construir una economia al servei de les persones: un pla d'acció per a l'economia social (PAES)".

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1537&langId=es>

presarials i no empresarials, com a organitzacions els objectius de les quals són satisfer els interessos dels seus membres i organitzacions i objectius d'interès general. Integra cooperatives, mutualitats, associacions (incloent organitzacions benèfiques), fundacions i empreses socials, aquestes últimes com a dinàmica recent i transversal dins de l'economia social.

Es poden trobar organitzacions d'economia social a tots els països europeus (UE). El que varia d'un Estat membre a un altre és el grau de reconeixement d'aquestes entitats per part dels responsables polítics, el públic en general i les organitzacions de base, així com fins a quin punt es reconeixen a si mateixes com a part de l'economia social. Entre els factors que expliquen la limitada visibilitat de l'economia social i la infravaloració de la seua contribució es troben la seua deficient comprensió de les diverses funcions que desenvolupen les organitzacions que la componen, així com la manca de dades d'alta qualitat, comparables i anàlisis estadístiques. Actualment, només uns pocs Estats membres compten amb estadístiques nacionals que quantifiquen específicament l'economia social, incloent en aquesta mesura, els diferents tipus d'organitzacions, l'ocupació, el nombre de voluntaris i el valor afegit.

2. Metodologia d'investigació

Amb l'objectiu de garantir la coherència de dades entre països, les anàlisis qualitativa i quantitativa es van basar en una doble definició operativa d'economia social, per una banda, i d'empresa social, per l'altra. La part de l'anàlisi qualitativa de l'estudi es basa en investigació documental i entrevistes.

Aquesta part ressalta la tradició de l'economia social a Europa, el seu marc institucional, així com les arrels, tendències i nivell de reconeixement de l'economia social en cada Estat membre. Una altra secció de l'anàlisi qualitativa presta especial atenció a avaluar l'impacte de la crisi derivada de l'epidèmia de Covid-19 i a la recuperació posterior, centrant-se en els sectors més afectats. Una altra secció de l'anàlisi qualitativa analitza el pes i rol de l'economia social en sis ecosistemes: l'agroalimentari, indústries culturals i creatives, energies renovables, salut, comerç minorista i turisme.

L'anàlisi quantitativa va avaluar la mida de l'economia social en els 27 Estats membres basant-se en les dades recents disponibles². Per a això, en cada país de la UE es van identificar unitats estadístiques coherents amb les definicions operatives d'economia social i d'empreses socials. Els experts nacionals del projecte van recopilar i agregar les estadístiques d'economia social del seu país relatives al nombre d'entitats, ocupació, facturació i valor afegit, així com el nombre de membres i voluntaris, i, si estaven disponibles, les hores de voluntariat. En el cas concret de les empreses socials, es va demanar als investigadors nacionals que tingueren en compte tant les empreses socials ex lege com les de facto. A partir dels resultats obtinguts a nivell nacional, l'equip central del projecte va realitzar la compilació i anàlisi comparativa a escala de la UE.

3. Tradició de l'economia social a la Unió Europea - arrels històriques

L'economia social és alhora un àmbit socioeconòmic modelat per la capacitat de la societat civil per autoorganitzar-se en resposta a necessitats insatisfetes i un concepte teòric. Com a àmbit socioeconòmic, pren les seues arrels històriques en les associacions d'autoajuda dels treballadors, les cooperatives i les mutualitats del segle XIX. Com a concepte, l'economia social es va concebre originalment per referir-se a les organitzacions que tradicionalment representen les comunitats locals, és a dir, associacions i cooperatives. Les fundacions, que típicament representen la filantropia, es van afegir més tard, mentre que les empreses socials no han estat reconegudes fins fa poc. El repte de fer operatiu el concepte de l'economia social en els Estats membres és doble. En primer lloc, implica que les organitzacions es reconeguen a si mateixes i que les autoritats públiques i el públic en general les reconeguen com a components de ple dret d'un àmbit unitari. En segon lloc, les trajectòries varien d'un país a un altre. En alguns estats membres, la institucionalització de l'economia social ha estat fortament recolzada per un sentiment d'identitat comú. En altres països, aquesta cristal·lització conceptual encara no s'ha produït.

2.- Any de referència 2021. Quan no estan disponibles, les dades es refereixen, per ordre de prioritat, a 2019, 2018 o 2020.

4. La UE i l'economia social

A nivell de la UE, l'actitud de les institucions europees cap a l'economia social ha variat. Durant la dècada 1990-2000, l'atenció es va centrar principalment en la capacitat del "tercer sistema" per crear ocupació i en la capacitat de les organitzacions de la societat civil per enfortir la democràcia. En 2009 es va produir un canvi significatiu quan el Parlament Europeu va aprovar un informe en què reconeixia l'economia social com a interlocutor per ajudar a assolir els objectius de l'Estratègia de Lisboa. Posteriorment, en 2011, es va llançar la Iniciativa d'Empreses Socials – Social Business Initiative³ dirigida a augmentar la visibilitat i el reconeixement de les empreses socials. Deu anys després, la Comissió Europea va llançar el Pla d'Acció Europeu per a l'Economia Social, el qual constitueix un pas clau cap a la convergència conceptual. Aquell mateix any 2021 es va introduir en l'Estratègia Industrial de la UE un nou ecosistema denominat «Economia social i de proximitat». Aquests passos es van complementar més recentment amb la primera Recomanació del Consell de la UE sobre l'Economia Social⁴ adoptada al novembre de 2023, que demana als Estats membres que adopten mesures que reconeguen i fomenten l'economia social en el teixit social dels països de la UE.

5. Els components de l'economia social

Donat el seu fort arrelament al territori, l'economia social tendeix a estar marcada pels seus contextos d'origen i dinàmica. Integra múltiples formes organitzatives i jurídiques que han emergit a partir de les seues organitzacions de base, en els contextos i tradicions dels seus sistemes jurídics locals. Les variacions entre països en termes de mida i distribució pel territori, així com en el reconeixement dels diversos components de l'economia social, es deuen a factors polítics, socials, econòmics i culturals interrelacionats. Les quatre «famílies» de l'economia social ja han estat citades anteriorment: cooperatives, mútues, associacions (incloent les organitzacions benèfiques) i les fundacions. Les associacions estan distribuïdes uniformement en tots els estats membres i es consideren, juntament amb les fundacions, l'expressió vital d'una societat civil dinàmica que pot contribuir a la democràcia de manera pràctica. No obstant això,

el paper i el potencial de les cooperatives tradicionals es reconeixen en grau distint segons els estats membres. El mateix succeeix amb les mutualitats, o «mútues», que hui dia exerceixen un paper clau en alguns països, en els quals estan molt integrades en el sistema sanitari públic. Les empreses socials mereixen atenció especial, perquè poden presentar estatuts jurídics diversos. Són transversals, en utilitzar les diverses formes jurídiques de l'economia social i, en determinades condicions, fins i tot van més enllà.

6. Aplicació de la definició d'economia social en els estats

La inclusió dels diversos tipus d'organitzacions en les quatre famílies de l'economia social no va ser una tasca senzilla per tres raons. En alguns països s'utilitzen amb freqüència conceptes que només es relacionen parcialment amb l'economia social, com el «tercer sector» i el «sector sense ànim de lucre». També pot existir una concepció nacional estreta de l'economia social o una concepció massa àmplia del concepte d'empresa social.

Fer del concepte d'economia social un àmbit operatiu va requerir una anàlisi en profunditat dels contextos nacionals, extremadament diversos, respectant al mateix temps un marc d'investigació comú de manera rigorosa. L'equip central d'investigació va col·laborar contínuament amb els experts nacionals amb l'objectiu d'examinar la complexitat de l'economia social en cada país.

7. Reconeixement nacional

La forma en què es considera el concepte d'economia social varia considerablement d'un Estat membre a un altre a causa de la diversitat de tradicions i arrels històriques. El concepte és rellevant en països amb una tradició d'interacció fructífera entre els seus components, com França, Bèlgica, Portugal i Espanya. No s'utilitza comunament en països on les cooperatives (com a organitzacions que promouen únicament els interessos dels seus membres) es distingeixen clarament de les associacions (Àustria, Finlàndia, Alemanya, Itàlia). D'altra banda, l'economia social està guanyant importància en països on ha estat objecte d'accions polítiques recents (Croàcia, Hongria, Letònia, Lituània, Eslovènia i Txèquia).

3.- Comunicació de la Comissió al Parlament Europeu, al Consell, al Comitè Econòmic i Social Europeu i al Comitè de les Regions "Social Business Initiative (SBI) - Creació d'un clima favorable per a les empreses socials, actors clau de l'economia social i la innovació".

<https://ec.europa.eu/transparency/>

https://eurlex.europa.eu/legalcontent/FR/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202301344

[documentsregister/detail?ref=COM\(2011\)682&lang=fr](https://eurlex.europa.eu/legalcontent/FR/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202301344)

4.- Recomanació del Consell, de 27 de novembre de 2023, sobre el desenvolupament de condicions marc per a l'economia social.

L'escàs reconeixement de l'economia social en els països d'Europa central i de l'Est es deu en part al fet que les cooperatives tenen una mala percepció en aquestes regions, a diferència de les organitzacions tradicionals sense ànim de lucre. Finalment, en països com Xipre, Estònia, Països Baixos i Suècia, l'economia social està lluitant per trobar el seu camí a causa del predomini d'altres conceptes i enfocaments, en particular els d'innovació social, empenedoria social i responsabilitat social corporativa.

A causa de la interacció de diversos factors històrics, polítics i socials, el reconeixement de l'economia social i l'empresa social varia d'un país a un altre. L'empresa social gaudeix d'un fort reconeixement legal i polític a Irlanda i Itàlia. A més, les organitzacions que la integren es reconeixen fortament com a tals en aquests dos països. No obstant això, el reconeixement de l'empresa social es veu qüestionat a Bèlgica, França, Espanya, Portugal i Luxemburg pel fort i generalitzat reconeixement de l'economia social. Les empreses socials han guanyat importància a Bulgària, Grècia, Letònia i Eslovènia gràcies a la nova legislació. Al contrari, tendeix a confondre's amb la integració professional a Croàcia, Txèquia, Finlàndia, Hongria, Lituània, Polònia, Romania i Eslovàquia. Finalment, el concepte d'empresa social no s'utilitza comunament a Àustria, Dinamarca, Alemanya, Països Baixos i Suècia, a causa del predomini de les institucions d'economia social tradicionals.

8. L'economia social de la UE en xifres

En els 27 Estats membres, l'economia social inclou més de 4,3 milions d'entitats⁵. Les entitats d'economia social són principalment cooperatives, mutualitats, associacions i fundacions. A més, altres formes jurídiques són reconegudes com a part de l'economia social per les diferents legislacions nacionals o regionals, o compleixen amb la definició operativa d'economia social en aquest estudi.

Finalment, les dades també tenen en compte les societats de responsabilitat limitada que poden con-

siderar-se empreses socials i que representen només un percentatge molt petit del nombre total d'entitats registrades. De fet, aquest estudi estima que existeixen més de 246.000 empreses socials, de les quals gairebé 43.000 són empreses socials ex lege i més de 203.000 són empreses socials de facto. La majoria de les empreses socials continuen utilitzant formes jurídiques que no van ser dissenyades específicament per a elles, fins i tot en països on les empreses socials han estat reconegudes legalment. Hi ha diverses raons per a això, incloent-hi llacunes en la legislació, com la falta d'incentius fiscals adequats, que no reconeixen la responsabilitat social assumida per les empreses socials. Un obstacle addicional és la falta d'autoreconeixement d'una proporció significativa d'organitzacions elegibles en l'àmbit de les empreses socials.

És interessant observar que al voltant del 97% de les empreses d'economia social pertanyen a una de les quatre famílies que tradicionalment constitueixen l'economia social: cooperatives, mutualitats, associacions i fundacions.

9. Ocupats, membres i voluntaris

Almenys 11,5 milions de persones (el 6,3% de la població activa⁶) treballen en l'economia social⁷. Més de 6,2 milions de persones (54%) estan empleades en associacions i 3,3 milions (29%) en cooperatives. Les empreses socials empleen almenys a 3,9 milions de persones⁸. La falta de dades en determinats Estats membres dificulta l'anàlisi de l'ocupació femenina⁹. A Bèlgica i Portugal, les dones representen més del 70% de l'ocupació en l'economia social, mentre que a França, Polònia i Itàlia les xifres són del 66%, 60% i 46% respectivament. Les dones sí que estan fortament representades en les associacions i fundacions, mentre que en les cooperatives aquesta xifra varia segons els països i sectors.

Les dades d'afiliació només es refereixen a 16 Estats membres, on la informació només cobreix una part de l'economia social. Segons aquesta informació limitada, més de 95 milions de persones són mem-

5.- Totes les dades presentades en aquest resum provenen del capítol 4 de l'informe "Benchmarking the Socio-Economic Performance of the EU Social Economy" i són el resultat de càlculs realitzats pels autors de l'informe a nivell europeu agregant les dades disponibles en els diferents Estats membres. Per a obtenir més informació sobre la cobertura de dades a nivell nacional, consulteu les taules del Capítol 4. A més, per a fonts detallades i anys de referència per a cada país, veure Annex 3 de l'informe.

6.- Això no inclou Malta i els Països Baixos, on no es disposa de dades sobre l'ocupació en l'economia social. Les dades d'ocupació total es refereixen a 2021 i van ser extretes de la base de dades d'Eurostat.

7.- Es van recollir dades sobre ocupació de 25 Estats membres, encara que no es disposava de dades sobre Malta i els Països Baixos.

8.- Aquesta xifra subestima el nombre de persones ocupades en empreses socials perquè les dades no estan disponibles per a Croàcia, Xipre, República Txeca, Irlanda i Països Baixos. Fins i tot quan les dades estan disponibles, és possible que no abastin certs tipus d'empreses socials.

9.- Es disposa de dades sobre l'ocupació femenina en nou Estats membres: Àustria, Bèlgica, França, Itàlia, Polònia, Portugal, Eslovàquia, Espanya i Suècia.

bres de cooperatives i 135 milions estan afiliats a associacions, tot i que aquestes xifres inclouen modalitats múltiples de pertinença a les organitzacions. Les dades nacionals sobre voluntaris només estan disponibles en quinze Estats membres, en els quals es reporten més de 53 milions de voluntaris actius. Aquestes dades no tenen en compte la dimensió una mica informal del treball voluntari, ni la possibilitat que hi haja persones que treballen com a voluntàries en més d'una organització.

10. Grandària econòmica i característiques de l'economia social

Es poden utilitzar dos mètodes per a calcular la grandària econòmica de l'economia social. El volum de negocis reflecteix els ingressos generats per una empresa o sector, i el valor agregat mesura la contribució d'eixa empresa o sector al PIB.

El volum de negocis total s'estima en 912.900 milions d'euros en 2021. No obstant això, només es van poder recopilar dades sobre el volum de negoci de 19 Estats membres¹⁰. França, Itàlia, Espanya i Finlàndia presenten els sectors cooperatius més importants en termes de facturació, principalment pel pes de les cooperatives agràries, de consumidors i treballadors. França i Alemanya registren el major volum d'ingressos en associacions, fundacions i mutualitats. Només es disposa de dades sobre el valor afegit d'onze Estats membres, i en la mitat d'ells són incomplets.

La reconstrucció de la diversitat sectorial a partir de les classificacions existents es topa amb diverses limitacions. No tots els països compten amb estadístiques actualitzades sobre les activitats realitzades per les organitzacions de l'economia social i, quan hi ha dades disponibles, sovint no són comparables a causa de les diferents classificacions nacionals. No obstant això, malgrat estes limitacions és interessant observar que almenys 3,3 milions de persones estan ocupades en el sector de la salut i l'assistència social, 702.000 en l'educació i 622.000 en les arts, la cultura i l'entreteniment¹¹.

El teixit empresarial europeu inclou moltes petites i mitjanes empreses. Segons les estadístiques que

publica Eurostat¹², en 2021 la majoria (99,8%) de les empreses actives en l'economia empresarial no financera de la UE van ser micro, petites o mitjanes empreses (Pimes). En este sentit, les dades de l'economia social no sorprenen, ja que mostren igualment que la gran majoria de les empreses de l'economia social són Pimes, i les microempreses representen més del 93%.

11. L'economia social i la crisi del Covid-19

Basada en informació proporcionada per investigadors nacionals i entrevistes amb persones clau, l'anàlisi destaca l'impacte de la crisi de la Covid-19 en l'economia social. Les entitats de l'economia social han exercit un paper particular en la protecció social i aquest informe presenta pràctiques i iniciatives interessants, sovint en col·laboració amb les autoritats públiques, per mitigar la crisi sanitària.

Pocs informes han estudiat l'impacte de la Covid-19 en l'economia social a nivell europeu, ja que la majoria dels estudis publicats al respecte són nacionals o regionals. Sovint només mencionen determinades interaccions, reaccions o estratègies de resiliència i adaptació de les organitzacions i empreses de l'economia social. Aquests informes inclouen una secció dedicada a entitats d'economia social o es limiten només a un tipus d'entitat, com una federació representativa o una xarxa d'activistes, i sovint exclusivament en nom dels seus membres.

Aquests estudis no proporcionen una imatge completa de les reaccions de les organitzacions de l'economia social davant la crisi, ni del seu impacte en l'ecosistema de l'economia social. No comparen l'economia social amb la resta de l'economia. No obstant això, gràcies a l'experiència d'investigadors nacionals, l'informe presenta casos il·lustratius interessants. Una bibliografia específica proporciona referències a estudis nacionals (amb exemples variats de diferents sectors).

És molt difícil mesurar o avaluar els efectes de la pandèmia per si sola en l'economia social. La majoria de les vegades, la crisi sanitària ha estimulat el desenvolupament dins d'una organització o empresa, a

10.- Es va obtenir informació sobre la facturació de cooperatives de 19 països, d'associacions i fundacions en 16 països, i per a mutualitats i altres formes jurídiques en un nombre encara menor de països.

11.- Les dades per codis NACE estan disponibles per a Àustria (només per a cooperatives i mutualitats), Bèlgica, Croàcia, República Txeca (dades parcials per a cooperatives), Estònia, Finlàndia (excloent mútues), França, Grècia, Hongria, Itàlia, Lituània, Luxemburg, Romania, Eslovènia i Espanya (només per a cooperatives, mútues i, parcialment, per a "altres formes jurídiques"). No obstant això, per raons de confidencialitat, és possible que algunes dades no es publiquen per a tots els sectors en aquests països. A Alemanya i Suècia es van obtenir dades parcials en els àmbits de l'educació, salut, treball social i habitatge, buscant coincidències en les classificacions disponibles.

12.- Veure: #Anàlisis_clase_tamaño https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Structural_business_statistics_overview

partir d'iniciatives i projectes ja en fase de disseny i segons línies estratègiques existents. Els marcs institucionals s'han adaptat a causa de la pandèmia, a nivell polític nacional o regional, amb efectes col·laterals en l'economia social, així com en moltes altres àrees, en particular el teletreball.

El brot de la Covid-19 va afectar desproporcionadament els segments més pobres d'Europa. Això es va confirmar durant entrevistes amb entitats com la Xarxa Europea de Lluita contra la Pobresa i l'Exclusió Social (EAPN), la Xarxa Europea d'empreses d'integració social (ENSIE), la Xarxa Europea de Ciutats i Regions de l'Economia Social (REVES), Social Economy Europe (SEE) i Social Services Europe (SSE). Aquestes organitzacions també han publicat documents i informes sobre aquest tema¹³.

Dels aportaments dels investigadors nacionals i de les entrevistes amb parts interessades nacionals i europees s'obtenen dues temàtiques que es consideren clau: la digitalització i les iniciatives i desenvolupaments en els serveis de salut i atenció a les persones.

L'epidèmia de la Covid-19 va exacerbar les desigualtats existents, revelant diverses bretxes digitals: una bretxa en termes d'equipament, cultura digital i subscripcions que permeten l'accés a Internet, per una banda, i, per altra banda, una divisió en termes de condicions d'habitatge, en la mesura que algunes vivendes estaven amuntegades durant el confinament, o no eren aptes per aprendre o treballar des de casa, sense ordinador o amb un sol ordinador.

Encara que l'ús més gran d'eines digitals i la comunicació amb els socis de les organitzacions és un resultat positiu de la crisi, es fan certs matisos. El major nombre de participants en reunions en línia no significa necessàriament que la governança esdevinga més democràtica com desitgen les entitats de l'economia social. A més, accelerar la digitalització té un inconvenient: la creixent bretxa digital. Després de l'epidèmia de la Covid-19, molts serveis continuen sent accessibles únicament en línia.

Una de les lliçons de la crisi és que les mesures de salut pública i prevenció, com la comunicació i l'ús de mascaretes, recolzades per organitzacions locals d'economia social, van ser menys costoses per a la societat en el seu conjunt que l'atenció dels pacients infectats. Un altre aspecte positiu és que s'han demostrat viables noves modalitats de prestació de serveis de salut mitjançant "teleconsulta/ajuda/suport". No obstant això, moltes entitats de l'economia social van

subestimar els problemes de salut mental i les càrregues excessives per al personal derivades del brot de la Covid-19, ja que l'atenció es va centrar en servir a les persones, fins i tot en detriment de la salut individual.

L'economia social inclou moltes entitats petites que actuen localment juntament amb estructures molt grans, en particular amb societats mútues en el sector d'assegurances o grans cooperatives. Les persones més directament involucrades amb la població durant la crisi van ser els treballadors de primera línia de les petites i mitjanes empreses.

Una contribució important de l'economia social és complementar la provisió de serveis públics mitjançant associacions amb autoritats públiques, augmentant així la seua capacitat d'actuació. Les entitats i organitzacions de l'economia social no tenen els mitjans -i no és la seua funció- per a assumir la responsabilitat de les funcions de l'Estat. No obstant això, ajuden a organitzar i proporcionar serveis socials i poden complementar funcions socials i socioeconòmiques amb importants beneficis per a la societat (per exemple, inclusió social, desenvolupament sostenible, cohesió territorial, resiliència, benestar de la població, etc.). Empreses i organitzacions de l'economia social, gràcies en particular al seu arrelament local i als seus voluntaris, impulsen també les transicions verda i digital amb un impacte real en la prevenció i mitigació dels efectes negatius de la crisi climàtica i la bretxa digital.

Les entitats de l'economia social han d'aprendre també de l'experiència de l'epidèmia de la Covid-19 per utilitzar millor i adaptar les seues operacions a l'era digital, enfortint al mateix temps les habilitats del seu personal. No obstant això, la gestió d'una crisi similar es beneficiaria enormement d'una col·laboració o associació ad hoc amb autoritats públiques. Això podria incloure compartir instal·lacions, dispositius i plataformes, així com costos operatius. L'economia social podria proporcionar treballadors i voluntaris per coorganitzar i prestar serveis, beneficiant-se de l'experiència de cadascun, fins i tot mitjançant la formació conjunta. Això també promouria el coneixement mutu entre els socis del sector públic i el sector social. Les entitats de l'economia social han d'adoptar també una mirada crítica sobre les seues pròpies activitats i aplicar els principis i valors de l'economia social a si mateixes i a la seua governança interna per promoure millor aquesta forma de fer negocis.

13.- Vegeu el Capítol 5 de l'informe.

No obstant això, construir resiliència socioeconòmica basada en associacions col·lectives i estructurals entre l'economia social i el sector públic és una tasca d'emprenedoria a llarg termini, que requereix adaptació i bona voluntat dels participants.

12. L'economia social davant d'altres ecosistemes industrials

Les investigacions han posat de relleu la utilitat de l'economia social durant les múltiples crisis actuals, en particular les mediambientals, alimentàries i energètiques; i les relacionades amb l'envelliment, la transformació del treball, el dramàtic augment de la desigualtat i la recent pandèmia.

Al mateix temps, destaca la feble visibilitat de l'economia social, particularment en els ecosistemes de salut, energia, energies renovables i agroalimentari, així com la falta de consciència entre el públic en general que certs serveis clau són proporcionats per l'economia social. Varios entrevistats van destacar la necessitat d'ampliar l'avaluació de la contribució de l'economia social més enllà de paràmetres quantitius estrets.

Ecosistema Agroalimentari: Les organitzacions d'economia social en l'ecosistema agroalimentari són molt diverses. En alguns països, les cooperatives agrícoles tradicionals ben establertes s'han convertit en empreses molt grans que controlen el sistema alimentari. Al seu costat existeix un sistema paral·lel d'organitzacions en forma de comunitats locals, incloent cooperatives més petites i xarxes de petits productors que donen suport al desenvolupament de sistemes alimentaris locals, i que estan particularment inclinades a afavorir un retorn a una producció més sostenible.

En comparació amb altres ecosistemes, l'economia social -en particular les cooperatives agrícoles- tenen una influència molt més gran en la indústria agroalimentària. El paper de les cooperatives agrícoles és particularment important als Països Baixos, Finlàndia i Itàlia. A diferència dels antics estats membres, les cooperatives agrícoles estan menys desenvolupades als estats del centre-est de la UE. Històricament, les cooperatives agrícoles han millorat la viabilitat econòmica i les condicions laborals dels seus membres, enforteixen la competitivitat i sostenibilitat de l'agroalimentació en el medi rural, contribueixen a la innovació i exerceixen el paper de coordinador de la cadena de subministrament. Les noves iniciatives d'economia social faciliten la comunicació entre agricultors i consumidors, generant una nova actitud cap a la sostenibilitat en tot el sistema de producció i consum. També augmenten la diversitat agroalimentària, garanteixen l'accés a aliments frescos i saludables, i

donen suport a la transició cap a una agricultura sostenible.

Indústries culturals i creatives: Les organitzacions culturals sense ànim de lucre tenen una llarga tradició en la majoria dels estats membres. L'economia social contribueix a promoure i millorar l'accés al patrimoni cultural i a l'art, a enfortir el capital social en les comunitats locals, a donar suport al desenvolupament sostenible, particularment en regions escassament poblades, a promoure el desenvolupament territorial inclusiu i integrat, així com a promoure i preservar condicions de treball dignes en un ecosistema on la protecció dels drets laborals i socials és feble.

Comparativament, Països Baixos, França, Suècia, Espanya i Portugal tenen el major nombre d'empreses creatives, artístiques i d'entreteniment.

Energia i energies renovables: Històricament, les iniciatives ciutadanes han existit durant gairebé un segle juntament amb grans corporacions i infraestructures energètiques altament centralitzades a Alemanya, Àustria i Itàlia. Els projectes energètics comunitaris han florit en altres estats membres durant les darreres dècades. Són extremadament diversos en termes de mida, forma jurídica, capacitat organitzativa, tecnologia, persones implicades, difusió i com a productors o proveïdors d'energia. L'economia social ha tingut un impacte especial en l'ecosistema energètic i de les energies renovables. Ha exercit un paper crucial en la transformació d'aquest ecosistema al estimular el desenvolupament de polítiques. Les principals contribucions han estat millors preus minoristes que les empreses convencionals, abordar la pobresa energètica, educar el públic sobre l'energia renovable i promoure la independència energètica de les comunitats, així com crear nous llocs de treball i enfortir la cohesió social cultivant una visió positiva del futur.

Salut: L'ecosistema de salut inclou diverses organitzacions d'economia social, incloent-hi les cooperatives, associacions, mutuels i fundacions de treballadors, usuaris i múltiples parts interessades.

El paper de l'economia social ha augmentat considerablement en els últims 20 o 30 anys també en el sector de la salut. Actualment, ja exerceix un paper clau especialment a Espanya, Bèlgica, França, Alemanya i Portugal. Hi ha hagut un doble moviment per crear organitzacions que involucren treballadors, voluntaris, beneficiaris i donants, juntament amb la recerca d'objectius socials explícits per part d'organitzacions orientades als seus membres. A més de proporcionar serveis de tractament, curació, prevenció, cures pal·liatives i rehabilitació, les organitzacions de l'economia social gestionen hospitals, clíniques i altres centres de salut en alguns països. Proporcionen

assegurança mèdica per a serveis que poden no estar coberts pel sistema de salut. També ofereixen serveis i productes farmacèutics, atenció a les persones vulnerables i garanteixen la promoció, informació i educació sanitària. S'espera que en aquest àmbit el desenvolupament de l'economia social adquireixi importància en un futur pròxim, especialment per cobrir greus llacunes en l'atenció sanitària. La contribució de l'economia social serà essencial, particularment en la prestació de serveis de salut com les cures d'infermeria, mesures preventives a llarg termini i tractaments de diagnòstic ràpid. El seu valor afegit està vinculat principalment a la seua capacitat d'involucrar diferents parts interessades, construir xarxes de suport al voltant del pacient i la seua família, dissenyar nous serveis i pressionar altres proveïdors d'atenció mèdica perquè milloren els seus estàndards de qualitat mantenint preus raonables.

Turisme: El turisme és un ecosistema relativament nou per a l'economia social i el seu potencial està lluny de ser plenament explotat. Inclou àrees que normalment les empreses convencionals no consideren atractives, com el turisme accessible a les persones amb discapacitat, pràctiques culturals autòctones, serveis turístics innovadors en regions aïllades i escassament poblades, i vies innovadores d'integració professional.

A més d'una multitud de petites iniciatives locals que de vegades són difícils de detectar perquè sovint operen en diversos àmbits, cal esmentar les plataformes en línia estructurades i gestionades segons els principis de l'economia social. En gairebé tots els Estats membres han sorgit empreses d'integració social que empleen persones desfavorides i gestionen activitats turístiques, mentre que a França, Irlanda, Itàlia i Romania estan presents iniciatives d'economia social que faciliten la connexió entre les instal·lacions turístiques i els petits productors agrícoles.

L'economia social té el poder —encara no aprofitat del tot— de transformar l'ecosistema turístic des de baix. Proporciona serveis innovadors que promouen la vitalitat econòmica en àrees tradicionalment descuidades per les empreses amb ànim de lucre. També milloren la qualitat del treball, valoren i preserven el patrimoni i el saber cultural i paisatgístic local, promouen l'apoderament comunitari i la implicació de col·lectius desfavorits i en risc d'exclusió, i també redistribueixen els ingressos del turisme per promoure un desenvolupament territorial inclusiu i integrat, combinant el social, l'econòmic i l'ambiental.

Comerç minorista: Als Països Baixos, Bèlgica, França i Àustria, el comerç minorista cooperatiu ha desaparegut més o menys per complet a causa de la seua incapacitat per fer front a la competència d'empreses de gran tamany i altament competitives,

mentre que a Finlàndia, Itàlia, Suècia, Dinamarca, Suïssa i Noruega, l'evolució de les cooperatives ha estat molt més positiva. No obstant això, el panorama de l'economia social en l'ecosistema minorista és extremadament divers. Una àmplia gamma d'actors sovint tenen interessos divergents. En un extrem trobem la gran distribució cooperativa, amb cooperatives de consumidors i productors que s'han tornat molt poderoses en certs països. En l'altre extrem hi ha una multitud de petites empreses minoristes cooperatives locals. No és d'estranyar que aquestes entitats tan diverses de l'economia social no tinguin el sentiment de pertànyer al mateix "món". Destaquen especialment les petites cooperatives i empreses d'integració social que inoven en l'ecosistema minorista. Ambdues contribueixen a construir vincles estrets amb les comunitats locals, enfortint la cohesió territorial, creant llocs de treball estables i de qualitat en condicions justes per a cada soci de la cadena de subministrament, promovent el desenvolupament sostenible i empoderant els consumidors, prioritzant productes d'alta qualitat i contribuint a l'economia circular.

13. Nous indicadors i enfocaments per a avaluar l'economia

El paper de l'economia social en la creació de valor social i econòmic és cada vegada més reconegut per acadèmics i organismes internacionals com el Parlament Europeu, l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic, l'Organització Internacional del Treball i les Nacions Unides. No obstant això, avaluar el seu impacte a nivell macroeconòmic continua sent un repte. Les preguntes clau es refereixen al seu valor afegit en relació amb els sectors públic i privat, incloent qui hauria d'identificar-lo i com es pot mesurar de manera efectiva.

Respondre a aquestes preguntes requereix una comprensió matisada de les macrofuncions de l'economia social, perquè el seu major valor afegit resideix en la cohesió i inclusió socials, la cohesió territorial, el desenvolupament ambiental sostenible, el compromís i la participació cívica i política. Els indicadors econòmics actuals, com el producte interior brut (PIB) i l'ocupació, no aconsegueixen captar plenament aquesta contribució. Les propostes de nous indicadors s'enfronten a obstacles relacionats amb la (in)disponibilitat de dades, la gran complexitat dels càlculs, així com la falta de temps i recursos humans. A més, el valor social d'activitats com el voluntariat i la membresia transcendeix les avaluacions econòmiques i quantitatives, la qual cosa requereix enfocaments innovadors i més integrals.

Els esforços per superar el PIB han guanyat força a nivell internacional. No obstant això, persisteixen

dos desafiaments importants en el disseny de nous indicadors. En primer lloc, els esforços per mesurar el progrés social han descuidat el paper de l'economia social. En segon lloc, és necessari abastar les contribucions multiformes de l'economia social i ressaltar la seua diferència amb les empreses amb ànim de lucre i el sector públic.

14. Recomanacions

Aquest estudi ha permès desenvolupar una sèrie de recomanacions encaminades a millorar la representació de l'economia social. Aquestes recomanacions estan dirigides a diferents parts interessades clau: la Comissió Europea (incloent-hi l'Eurostat), la comunitat investigadora, els governs nacionals/locals i/o els instituts nacionals d'estadística, així com les organitzacions representatives de l'economia social.

El primer conjunt de recomanacions es refereix a l'urgent necessitat de promoure una millor comprensió de l'economia social. La segona sèrie es refereix a la visibilitat de l'economia social, en particular a la necessitat de millorar el seu reconeixement en diferents nivells.

Aquests dos conjunts de recomanacions es consideren un requisit previ per millorar les estadístiques i desenvolupar polítiques que tinguen en compte la contribució de les diverses entitats de l'economia social a la millora del benestar, al creixement de l'ocupació, la inclusió social, el desenvolupament sostenible i el reforç de la cohesió social.

A continuació, les recomanacions aborden qüestions metodològiques que s'han de resoldre per millorar la producció d'estadístiques comparables a tota la Unió Europea.

Llistat complet de participants en l'estudi 'Benchmarking the socio-economic performance of the EU social economy'

Anàlisi de dades i redacció de l'informe:

- Chiara Carini, Giulia Galera, Giulia Tallarini – EURICSE
- Rafael Chaves Ávila – Universitat de València y CIRIEC-Espanya; Barbara Sak, Jérôme Schoenmaeckers – CIRIEC-Internacional

Responsables de projecte: Bárbara Franchini - EURICSE, i Silke Haarich – Spatial Foresight

Equip tècnic:

- Mattia Ferraris, Elia Lattari y Arianna Malagoli – EURICSE
- Antonio González Rojas – Universitat de València i CIRIEC-Espanya
- Caroline Schreiber – CIRIEC
- Marcela Mäder Furtado, Jean Claude Zeimet i Sandra Spule - Spatial Foresight

Assessors sèniors:

- Carlo Borzaga – EURICSE i Universitat de Trento
- José Luis Monzón – Universitat de València i CIRIEC-Espanya
- Barbara Scheck – Munich Business School i NYU Abu Dhabi

Consell assessor extern:

- Silvia Ferreira – Universitat de Coimbra
- Lars Hulgard – Universitat de Roskilde
- Fergus Lyon – Middlesex University

Experts per a la recopilació de dades a nivell nacional:

- Maria Anastadiasis, Andreas Exner i Dirk Raith – Universitat de Graz (Àustria)
- Jérôme Schoenmaeckers – CIRIEC-Bèlgica i Augustin Morel – Concert'ES (Bèlgica)
- Danijel Baturina – Universitat de Zagreb (Croàcia)

- Marek Hojsík i Marie Dohnalová – Universitat Carolina (Txecquia)
- Gurli Jakobsen i Thomas Poulsen – Centre d'Estudis de la Societat Civil (Dinamarca)
- KatriLiis Lepik – Universitat de Tallin (Estònia)
- Harri Kostilainen (Finlàndia)
- Nadine Richez Battesti – Universitat Aix Marsella, CNRS, LEST i ADDES; Eric Bidét – Universitat de Le Mans, ARGU-Mans i ADDES; i Benjamin Roger – Observatori Nacional de ESS/ESS France i ADDES (França)
- Jennifer Eschweiler – Universitat de Roskilde (Alemanya)
- Stratos Nalmpantis – Univ. Aristóteles de Tesalónica (Grècia)
- Julianna Kiss – Univ. Corvinus de Budapest (Hongria)
- Lucas Olmedo – University College Cork (Irlanda)
- Lāsma Līcīte Kurbe (Letònia)
- Irena Blažević – “Domus solis” (Lituània)
- Sandra Spule – Spatial Foresight (Luxemburg)
- Vincent Caruana (Malta)
- Philip Marcel Karré – Universitat Erasmus de Rotterdam (Països Baixos)
- Claudia Petrescu – Acadèmia Rumana i Mihaela Lambru, Universitat de Bucarest (Romania)
- Anna Ciepiewska Kowalik – Acadèmia Polonesa de Ciències (Polònia)
- Eduardo Pedroso – INE - CASES (Portugal)
- Zuzana Polačková – Acadèmia Eslovaca de Ciències (Eslovàquia)
- Anja Uršič – Universitat de Ljubljana (Eslovènia)
- Ángel Soler Guillén – Universitat de València, Ivie i CIRIEC-Espanya; Eva Benages Candau – Universitat de València & Ivie; i Antonio González Rojas – Universitat de València i CIRIEC-Espanya (Espanya)
- Gordon Hahn i Erik Jannesson – SERUS (Suècia)

Extracte de l'Informe:

Avaluació comparativa dels resultats socioeconòmics de l'economia social de la UE. Millorar el coneixement socioeconòmic de l'ecosistema de proximitat i economia social (Cap. 4)

1. Metodologia de la investigació^(*)

En aquest capítol es resumix la metodologia utilitzada per a este estudi. La metodologia es detalla en l'Apèndix 1. El projecte es va articular en tres paquets de treball. En el primer es van recopilar i van analitzar dades per a la investigació. En el segon paquet, es van organitzar tres tallers en línia a escala de la UE amb experts regionals, nacionals i internacionals, així com amb agents de l'economia social. Finalment, la gestió del projecte i el control de qualitat van donar suport a l'organització eficaç de les tasques.

El paquet de treball 1 va ser organitzat per l'equip central d'investigació del consorci, amb el suport de

27 investigadors nacionals que van dur a terme una anàlisi documental i van recopilar dades en els 27 Estats membres. Es va estructurar en quatre passos: 1) Disseny d'una metodologia d'investigació comuna; 2) Anàlisi qualitativa a nivell d'Estat membre; 3) Anàlisi quantitativa a nivell d'Estat membre; i 4) Anàlisi comparativa a nivell de la UE. Per a facilitar un enfocament metodològic coherent, el consorci va acordar una definició operativa d'economia social i empresa social (vegeu el taula 1).

Després d'establir directrius comunes amb els investigadors nacionals, es van realitzar diverses rondes de recopilació de dades i anàlisis quantitatives i

Taula 1. Característiques de l'economia social i de l'empresa social¹

Característiques	Economia social	Empresa social
Objectius	Realitzar activitats en interès dels socis/ usuaris o de la societat en general.	Dur a terme activitats per a satisfer les necessitats de grups vulnerables o de la societat en general.
Distribució de beneficis	Primacia de les persones i dels fins socials sobre el capital en la distribució i utilització dels excedents i/o beneficis, així com dels actius, inclosa la reinversió de la major part dels beneficis.	Reinversió de la totalitat o la major part dels beneficis i compliment d'un bloqueig d'actius
Governança	Governança democràtica i/o participativa	Governança democràtica i/o participativa
Recursos	Combinació de recursos en funció de si una organització és una entitat comercial (cooperativa, mutualitat) o no (per exemple, una organització benèfica).	A més dels recursos no comercials (treball no remunerat, donacions, etc.), les empreses socials utilitzen factors de producció propis de l'economia monetària
Tipus de productor	Productor de mercat i no de mercat	Productor de mercat
Formes jurídics	Cooperatives, mutualitats, associacions (incloses les benèfiques), fundacions i empreses socials	Cooperatives, mutualitats i empreses convencionals que persegueixen fins socials explícits; associacions i fundacions que realitzen activitats econòmiques .

1.- Este quadre il·lustra de forma simplificada les principals característiques de l'economia social i l'empresa social. No es tenen en compte les diferències entre les formes jurídiques, d'acord amb les seues legislatures nacionals i la propietat de les organitzacions. Ha de tindre's en compte que en alguns països la distribució de beneficis està permesa fins a un cert punt en algunes cooperatives i que la governança, especialment en algunes organitzacions benèfiques tradicionals, no és tan democràtica i participativa com en les cooperatives.

qualitatives. L'anàlisi quantitativa va avaluar la grandària de l'economia social en els 27 Estats membres basant-se en les dades disponibles. Per a això, es van identificar unitats estadístiques coherents amb la definició operativa d'economia social i empresa social en la majoria dels països, amb algunes excepcions degudes a la impossibilitat d'identificar entitats específiques.

Per a cada país, els investigadors nacionals:

- van identificar les estadístiques oficials sobre l'economia social en el seu conjunt procedents dels instituts nacionals d'estadística (INE), inclòs el tipus de font de dades (per exemple, comptes satèl·lit, cens, enquesta, registre estadístic), la pertinència i cobertura de les dades (en termes d'entitats institucionals i variables d'interès) i la coherència amb les definicions d'economia social i empresa social;

- van identificar fonts de dades per a una o més de les famílies de l'economia social (cooperatives, mutualitats, associacions i fundacions) quan les estadístiques oficials no estaven disponibles, ho estaven parcialment, no estaven actualitzades o (parcialment) no eren coherents amb les definicions operatives, per exemple, excloent alguns tipus de cooperatives;

- van avaluar la qualitat de les fonts de dades disponibles.

A continuació, es van agregar les dades de les estadístiques existents per a mesurar l'economia social en els països amb referència al nombre d'entitats, l'ocupació, el volum de negoci, el valor afegit, el nombre de membres i voluntaris i, si estaven disponibles, les hores de voluntariat.

Es van considerar tant les empreses socials *ex lege* com les de *facto*. Es va prestar especial atenció al risc de doble comptabilitat derivat de possibles solapaments entre formes institucionals tradicionalment reconegudes com a part de l'economia social i entitats concebudes com a empreses socials, així com entre empreses socials *ex lege* i de *facto*.

L'anàlisi comparativa s'ha realitzat a partir de les dades arreplegades pels investigadors nacionals i de fonts de dades de segon nivell identificades per l'equip central d'investigació per a completar les dades que faltaven en les fonts identificades pels investigadors nacionals. Com a resultat, existixen algunes diferències en les dades en relació amb els diferents

mètodes utilitzats per a recopilar les dades, les unitats en les quals s'expressen les dades (en particular per a les dades d'ocupació) i el període de referència de les dades. Per això, per a dur a terme l'anàlisi comparativa, adoptem diversos criteris. En primer lloc, l'equip central d'investigació i els investigadors nacionals van dur a terme una avaluació conjunta per a determinar si determinades formes organitzatives estaven dins o fora de l'àmbit de l'economia social o si eren empreses socials *ex lege* o de *facto*. En segon lloc, 2021 va ser l'any de referència i, si no es disposava de dades per a eixe any, es va utilitzar l'any més pròxim. En tercer lloc, s'ha pres com a referència el nombre d'entitats actives (si es disposa d'elles) en lloc del nombre d'entitats registrades. Finalment, quant a les dades d'ocupació, s'ha donat prioritat a les dades expressades com a efectius a final d'any; si no es disposava d'estes dades, s'ha utilitzat la mitjana anual d'efectius; i només si no es disposava de les dos primeres dades, s'han utilitzat els expressats com a equivalents a temps complet.

Es van dur a terme tres tallers:

- Taller 1 sobre "l'Estat actual de les estadístiques de l'economia social en els 27 Estats membres";

- Taller 2 sobre "Llacunes, barreres i obstacles en l'elaboració d'estadístiques i possibles solucions per a superar-los";

- Taller 3 sobre "Nous indicadors i enfocaments per a avaluar el paper de l'economia social".

2. L'economia social de la UE en xifres

2.1. Dades sobre la economia social de la UE

Este capítol destaca l'economia social en els 27 Estats membres² proporcionant: (i) el nombre d'entitats d'economia social existents, (ii) el volum de persones mobilitzades -inclòs el nombre de persones ocupades, voluntaris i membres- i (iii) dades econòmiques clau -inclòs el volum de negoci i el valor afegit-.

Estes dades quantitatives s'han creuat per forma jurídica, sector econòmic i grandària de l'entitat. L'anàlisi mostra que a la Unió Europea existixen:

- Més de 4,3 milions d'entitats de l'economia social;

- que ocupen més de 11,5 milions de persones;

- amb un volum de negoci de més de 912 000 milions d'euros.

2.- Per dur a terme aquesta visió de conjunt, adoptarem diversos criteris (vegeu el capítol metodològic i l'Apèndix 1 de l'informe). En primer lloc, es va prendre com a referència l'any 2021 i, si no es disposava de dades per a aquest any, s'utilitzà l'any més pròxim. Les fitxes per països de l'Apèndix 3 ofereixen informació detallada sobre l'any de referència per a cada Estat membre. En segon lloc, s'ha pres com a referència el nombre d'entitats actives (si es disposa d'elles) en lloc del nombre d'entitats registrades. En tercer lloc, per especificar el camp d'observació, els investigadors nacionals i l'equip central d'investigació van dur a terme una avaluació conjunta per determinar si determinades formes d'entitats entraven o no en l'àmbit de l'economia social o si eren empreses socials *ex lege* o de *facto*.

Les entitats de l'economia social són principalment cooperatives, mutualitats, associacions i fundacions (4.231.055 entitats; vegeu quadre 2). A més, existixen altres formes jurídiques reconegudes com a part de l'economia social per la legislació nacional/regional o que, segons els investigadors nacionals i l'equip central d'investigació, s'ajusten a la definició operativa d'economia social adoptada en este estudi. Entre elles s'inclouen les societats laborals, les confraries de

pescadors, les societats agràries de transformació, les entitats singulars, els béns comuns agraris, les santes cases de misericòrdia i les entitats jurídiques constituïdes per les esglésies, entre altres. No obstant això, estes altres formes jurídiques són limitades en termes de grandària, ocupació i valor econòmic. Finalment, com veurem en el següent apartat, existixen societats de responsabilitat limitada (SRL) que poden considerar-se empreses socials.

Taula 2. Nombre d'entitats de l'economia social a la UE-27 per forma jurídica

Pais	Coops	Associacions	Fundacions	Mutualitats	Altres	"Altres" inclou:
Àustria	1.655	128.414	3.143	24	3.700	Béns comuns agraris (3.046); SRL amb/sense estatut d'utilitat pública (Gemeinnützigkeit) (654)
Bèlgica	641	16.301	231	87	136	PLC amb reconeixement d'empresa social
Bulgària	2.000	5.769(a)	839	0	1	SRL i societats personalistes
Croàcia	742	25.941	207	0	82	Societats de responsabilitat limitada fundades per associacions, que persegueixen un interès general; altres empreses que persegueixen objectius socials explícits i funcionen com a organitzacions sense ànim de lucre; tallers protegits (b)
Xipre	75	331	190	830	100	LLC
Txèquia	12.915	97.574	2.909	0	339	Persones jurídiques creades per iglesies (251); SRL (88)
Dinamarca	2.067	122.331	7.533	n/a(c)	147	LLC; PLC; LC pública; iniciativa empresarial i societats de persones
Estònia	6.045	37.953	398	0	156	LLC
Finlàndia	3.500	16.386	1.432	37	137	LLC
França	22.600	1.500.000	5.320	620	2.000	Empreses comercials d'economia social i solidària
Alemanya	6.966	615.759	24.650	n/a	2.682	Societat de responsabilitat limitada d'utilitat pública (Gemeinnützigkeit)
Grècia	6.925	20.203	532	6	96	SRL; sociedades civiles; consorcios
Hongria	3.455	34.811	18.728	49	3.601	Empreses sense ànim de lucre
Irlanda	1.172	1.277	395	46	10.148	CLG (9 819); CLS/ Entitats no constituïdes en societat i altres entitats (329)
Itàlia	55.237	311.423	8.319	n/a(d)	31.730	Altres institucions sense ànim de lucre (30 634); SRL i associacions (1.096)
Letònia	1.674	22.863	1.540	0	193	LLC
Lituània	343	1.951	213	0	4.967	Empreses públiques (4.845); WISEs(e) (122)
Luxemburg	7(f)	2.097	36	9	30	Empreses amb impacte social
Malta	73	2.781	n/a(g)	0(h)	5	LLC
Països Baixos	3.285	41.725	n/a(g)	n/a(c)	n/a	
Polònia	1.300(f)	79.300	16.800	11	57	Empreses sense ànim de lucre
Portugal	2.174	70.315	618	91	376	Santes Cases de Misericòrdia
Rumania	2.043	100.775	17.811	5.216	2.331	LLC

Pais	Coops	Associacions	Fundacions	Mutualitats	Altres	"Altres" inclou:
Eslovàquia	1.444	48.206	477	0	6.885	ONG que presten servicis generals; fons sense inversió; instal·lacions construïdes a este efecte; LLC; uns altres (477)
Eslovènia	407	22.745	264	1	3.561	Instituts privats (Zavodi) (3 528); LLC (33)
Espanya	23.675	350.089	9.218	226	23.613	Societats laborals; Confraries de pescadors; societats agràries de transformació; altres entitats especials/singulars (CR, ONCE, Càritas); empreses d'inserció laboral (5); centres especials d'ocupació (e)
Suècia	78.103	163.364	20.783(i)	9	2 198	Comunitats religioses registrades
UE-27	240.523	3.840.684	142.586	7.262	99.271	

FONT: Diverses fonts de dades. Per a les fonts i l'any de referència de cada país, vegem-se les fitxes de cada país en l'Apèndix 3.

- (a) Les dades sobre associacions es referixen a "entitats sense ànim de lucre d'utilitat pública".
- (b) Tallers protegits amb formes jurídiques distintes de cooperatives, associacions, fundacions i mutualitats.
- (c) Dades sobre les mutualitats de previsió social incloses en les cooperatives.
- (d) Dades sobre mutualitats inclosos en "altres formes jurídiques", excepte les mutualitats d'assegurances, que s'inclouen en cooperatives.
- (e) En el cas dels WISE i els Centres Especials d'Ocupació per a Discapacitats no és possible verificar la forma jurídica, però investigacions anteriors suggerixen que la gran majoria són societats limitades.
- (f) Dades parcials sobre cooperatives, ja que els Comptes Satèl·lit de Luxemburg i Polònia cobrixen parcialment el sector cooperatiu.
- (g) Les dades sobre fundacions s'inclouen en l'apartat d'associacions.
- (h) Esta xifra no inclou dos mútues de Malta que són filials d'una mútua de segurs espanyola.
- (i) En esta xifra s'inclouen tant les fundacions com altres fons.

2.2. L'empresa social com a dinàmica innovadora dins de l'economia social

Les dades de l'apartat anterior no indiquen el nombre d'empreses socials existents. Com s'ha assenyalat en el capítol anterior, l'empresa social és un fenomen relativament recent que travessa diverses formes jurídiques, depenent de les tradicions legals i la cultura de cada país. Per això, en este apartat s'ofereixen dades sobre les empreses ex lege i estimacions sobre les empreses de facto. Comptabilitzar només les empreses socials ex lege només donaria una imatge parcial. En primer lloc, les empreses socials ex lege no existixen en tots els Estats membres. En segon lloc, fins i tot quan existixen, el nombre d'empreses socials registrades oficialment pot no abastar tot el fenomen de les empreses socials, ja que no totes les entitats amb dret a això decidixen qualificar-se com a empresa social. El mateix ocorre si considerem les formes jurídiques específiques, donada la possibilitat de diverses opcions jurídiques per a crear una empresa social. En

este sentit, la quantificació de les empreses socials ex lege planteja menys problemes, ja que és possible basar-se en les dades dels registres administratius i referir-se a formes jurídiques o estatuts jurídics específics. Per contra, l'estimació de les empreses socials de facto planteja majors reptes relacionats principalment amb les dificultats de fer operativa la definició d'empresa social a partir de les dades de cada Estat membre.

Este estudi calcula que hi ha més de 246.000 empreses socials en els Estats membres³, de les quals menys de 43.000 són empreses socials ex lege i més de 203.000 són empreses socials de facto. Les estimacions van des d'unes poques empreses socials a Malta, Letònia i Estònia fins a desenes de milers a Itàlia, França i Polònia (Quadre 3).

Les dades per forma jurídica confirmen que el 89,1% de les empreses socials pertanyen a un dels quatre tipus que tradicionalment constitueixen l'economia social.

3.- La metodologia per als càlculs d'aquest capítol va produir la màxima homogeneïtat entre les fonts de dades. No obstant això, podria haver-hi variacions d'un país a un altre en els càlculs específics del nombre d'empreses socials, degut principalment a la (in)disponibilitat de dades.

Taula 3. Nombre estimat d'empreses socials a la UE-27 per forma jurídica

País	Total	Coops	Associacions	Fundacions	Mutualitats	Altres	"Altres" inclou:
Àustria	3.107	96	2.151	206	0	654	SRL amb/sense estatut d'utilitat pública (Gemeinnützigkeit)
Bèlgica	1.006	463	407	0	0	136	PLC amb reconeixement d'empresa social
Bulgaria	7	0	3	3	0	1	SRL i societats personalistes
Croàcia	526	93	346	5	0	82	SRL fundades per associacions que persegueixen un interès general; SRL que persegueixen objectius socials explícits i funcionen com a organitzacions sense ànim de lucre; tallers protegits.(a)
Xipre	190	20	50	20	0	100	LLC
Txèquia	198	51	56	0	0	91	Persones jurídiques religioses registrades (3); SRL (88)
Dinamarca	951	5	734	65	0	147	LLC; PLC; LC pública; iniciativa empresarial i societat de persones
Estònia	381	5	203	17	0	156	LLC
Finlàndia	2.488	295	1.741	315	0	137	LLC
França	79.544	1.931	74.427	566	620	2.000	Empreses comercials d'economia social i solidària
Alemanya	50.162	1.939	44.681	860	0	2.682	Societat de responsabilitat limitada d'utilitat pública (Gemeinnützigkeit)
Grècia	3.390	3.261	27	0	6	96	SRL; societats civils; consorcis
Hongria	16.412	1.027	9.381	3 770	0	2.234	Empreses sense ànim de lucre
Irlanda	4.335	173	0	0	0	4.162	CLG; CLS; entitats sense personalitat jurídica i altres entitats
Itàlia	25.868	15.016	3.665	1 420	0	5.767	Altres institucions sense ànim de lucre (4 671); Societats de responsabilitat limitada (1 096)
Letònia	241	0	48	0	0	193	LLC
Lituània	1.734	0	449	49	0	1.236	Empreses públiques (1 114); WISEs(b) (122)
Luxemburg	865	0	835	0	0	30	Empreses amb impacte social
Malta	9	4	0	0	0	5	LLC
Països Baixos(c)	1.185	250	935	0	0	n/a	
Polònia	21.106	1.300	19.749	0	0	57	Empreses sense ànim de lucre; LLC
Portugal	8.350	435	7.117	331	91	376	Santes Cases de Misericòrdia
Rumania	9.090	9	1.435	93	5.222	2.331	LLC
Eslovàquia	1.297	7	124	1	0	1.165	ONG que presten servicis generals (569); instal·lacions eclesiaístiques(119); LLC (477)
Eslovènia	6.211	59	5.583	20	0	549	ONG que operen en interès públic; instituts privats; LLC (33)
Espanya	3.064	617	0	0	0	2.447	Empreses d'inserció laboral(b) ; centres especials d'ocupació per a discapacitats(b)
Suècia	5.061	1.172	3.889	0	0	n/a	
UE-27	246.778	28.228	178.036	7.741	5.939	26.834	

FONT: Diverses fonts de dades. Per a les fonts i l'any de referència de cada país, vegeu-se les fitxes de cada país en l'Apèndix 3.

(a) Tallers protegits amb formes jurídiques distintes de cooperatives, associacions, fundacions i mutualitats.

(b) En el cas dels WISE i els Centres Especials d'Ocupació per a Discapacitats no és possible verificar la forma jurídica, però investigacions anteriors suggereixen que la gran majoria són societats limitades.

(c) La xifra dels Països Baixos no inclou les empreses socials amb formes jurídiques distintes de les cooperatives, associacions, mutualitats i fundacions, ja que les fonts de dades no permeten realitzar una estimació.

2.3. Persones implicades

2.3.1. Persones empleades

Quantificar el nombre de persones ocupades en les organitzacions de l'economia social és un repte degut a la disponibilitat de dades sobre ocupació en els diferents països, així com a les diferents metodologies de recopilació de dades i la unitat de mesurament a escala nacional⁴.

L'anàlisi de les dades mostra que almenys 11,5 milions de persones, al voltant del 6,3% de la població activa⁵, estan ocupades en l'economia social.

Alemanya (3,4 milions), França (quasi 2,6 milions), Itàlia (més de 1,5 milions) i Espanya (quasi 1,4 milions) són els Estats membres amb més. Els segueixen Bèlgica (més de 592 000), Polònia (uns 250 000) i Portugal (quasi 245 000).

El quadre 4 mostra que més de 6,2 milions de persones (54,1%) estan ocupades en associacions i 3,3 milions (29%) en cooperatives. Entre les associacions destaquen els 2 milions de persones ocupades en associacions franceses i alemanyes, més de 555.000 en associacions belgues i 522.000 en associacions espanyoles. Entre els empleats en cooperatives, destaquen els de les cooperatives italianes (més de 1,1 milions), un milió en les alemanyes, quasi 379.000 en les espanyoles i 320.000 en les franceses.

Les empreses socials ocupen almenys 3,9 milions de persones (el 33,7% de les empleades en organitzacions de l'economia social)⁶.

La falta de dades en alguns Estats membres no ens permet analitzar plenament l'ocupació femenina. Malgrat això, podem fer algunes observacions basades en les dades d'alguns països⁷.

L'economia social és un jaciment d'ocupació femenina, ja que una gran part de les organitzacions de l'economia social pertanyen als sectors de la sanitat i l'assistència social, en els quals sol haver-hi una elevada presència de dones.

Les dades dels Estats membres que disposen d'informació sobre les dones en les organitzacions de l'economia social ho confirmen. A Bèlgica i Portu-

gal, les dones representen més del 70% de l'ocupació en l'economia social, mentres que a França, Polònia i Itàlia les xifres són del 66%, 60% i 46%, respectivament. És evident que les associacions i fundacions compten amb una forta presència de dones. En les cooperatives la xifra varia d'un país a un altre i en relació amb l'especialització sectorial, a tall d'exemple, a Portugal, el 54% dels treballadors de les cooperatives són dones, mentres que la proporció per a les associacions és del 70%.

Pel que fa al treball a temps parcial, les dades es limiten a uns pocs països i a determinats tipus d'organitzacions⁸. Això fa impossible extraure conclusions generals sobre el treball a temps parcial en les organitzacions de l'economia social a escala europea. No obstant això, en els deu països per als quals es disposa de dades, la proporció de treball a temps parcial en l'ocupació total ha continuat sent superior a la xifra general. Tampoc és possible extraure conclusions concloents sobre els marcs jurídics. En particular, en els dos països que disposen de dades sobre el treball a temps parcial, a saber, França i Itàlia, existix una variació substancial en la proporció del temps parcial en relació amb l'ocupació total. Concretament, en el cas de les associacions, els percentatges són del 37% i el 45%, mentres que en el cas de les cooperatives, les xifres corresponents són del 12% i el 49%.

2.3.2. Membres

Els membres són un element clau de l'economia social, ja que concernixen l'autèntic model organitzatiu i empresarial, l'"organització basada en els membres". Els membres són persones que posseïxen l'organització, participen en la seua presa de decisions en el marc d'un procés participatiu i democràtic, definixen els objectius d'estes organitzacions, participen en les activitats i reben beneficis i excedents en funció de les persones, l'activitat i el treball realitzats.

Els afiliats són importants, en primer lloc, perquè revelen la grandària i la sociografia de la població implicada en l'organització. En segon lloc, mostren el va-

4.- La xifra correspon als efectius a final d'any o a la mitjana anual, segons els països. Per a Finlàndia i Lituània, la xifra només està disponible com a equivalents a temps complet. A Suècia, la xifra inclou els equivalents a temps complet de les mútues d'assegurances i els efectius a final d'any de les altres formes jurídiques. En el cas de Polònia, no es disposa dels efectius de les associacions i fundacions, per la qual cosa les dades s'expressen en equivalents a temps complet. No es disposa de dades per a Malta i els Països Baixos.

5.- No s'inclouen Malta ni els Països Baixos, on no es disposa de dades sobre l'ocupació en l'economia social. Les dades sobre l'ocupació total es refereixen a 2021 i s'han extret de la base de dades d'Eurostat (Ocupació total (concepte resident - EPA) - 15 a 64 anys).

6.- Aquesta xifra pot subestimar el nombre de persones empleades en empreses socials, ja que no es disposa de dades sobre Croàcia, Xipre, Txèquia, Irlanda i els Països Baixos. Fins i tot quan es disposa de dades, és possible que no cobreixin determinats tipus d'empreses socials.

7.- Es disposa de dades sobre l'ocupació femenina en 9 Estats membres: Àustria, Bèlgica, França, Itàlia, Polònia, Portugal, Eslovàquia, Espanya i Suècia.

8.- Es disposa de dades sobre l'ocupació a temps parcial en deu Estats membres: Àustria, Bèlgica, Txèquia, França, Grècia, Hongria, Itàlia, Letònia, Polònia i Espanya.

Taula 4. Nombre de persones ocupades en l'economia social per forma jurídica

País	Cooperatives	Associacions	Fundacions	Mutualitats	Altres formes jurídiques
Àustria	45 988	23 570(a)	6 562(a)	3 040	7 667
Bèlgica	8 935	555 438	7 663	18 187	2 056
Bulgària	21 095	10 258	2 459	0	n/a
Croàcia	2 285	20 381	280	0	n/a
Xipre	400	1 799	1 820	25	n/a
Txèquia	46 894	51 861	925	0	12 689
Dinamarca	33 602	112 059	32 445	n/a(b)	1 492
Estònia	8 589	54 480	1 492	0	1 160
Finlàndia	92 000	37 721	24 479	6 594	13 468
França	320 313	2 024 845	108 345	137 457	n/a
Alemanya	1 000 276	2 020 579	247 583	n/a	158 147
Grècia	33 548	49 833	12 095	n/a	1 024
Hongria	11 414	37 434	19 871	n/a	95 008
Irlanda	43 520	n/a	n/a	n/a	n/a
Itàlia	1 130 741	167 931	104 863	n/a(c)	131 293
Letònia	4 215	24 324	n/a(d)	0	1 080
Lituània	4 588	7 337	851	0	55 797
Luxemburg	925(e)	19 076	645	n/a(f)	575
Malta(g)	n/a	n/a	n/a	0	n/a
Països Baixos(g)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Polònia	33 500(e)	160 800	56 100	n/a	n/a
Portugal	24 309	156 034	14 764	4 906	40 369
Rumania	15 326	64 243	10 791	5 912	5 679
Eslovàquia	23 800	22 417	406	0	23 077
Eslovènia	2 694	4 619	115	356	6 902
Espanya	378 849	522 380	267 005	1 626	220 077
Suècia	51 991	75 157	25 041	14 984	29 663
UE-27(h)	3 339 797	6 224 576	946 600	193 087	807 223

FONT: Diverses fonts de dades. Les fonts i l'any de referència de cada Estat membre figuren en les fitxes per països de l'Apèndix 3.

(a) Les dades es referixen únicament a les associacions i fundacions classificades com "econòmicament actives" per Àustria *Statistik.

(b) Dades de les mutualitats incloses en les dades de les cooperatives.

(c) Dades sobre mútues d'assegurances incloses en les dades sobre cooperatives. Dades sobre altres mútues incloses en "uns altres".

(d) Dades sobre fundacions incloses en les dades sobre associacions.

(e) Dades parcials sobre cooperatives, ja que els Comptes Satèl·lit de Luxemburg i Polònia cobriren parcialment el sector cooperatiu.

(f) Les dades no es publiquen per motius de confidencialitat.

(g) No es disposa de dades sobre ocupació per a totes les formes jurídiques analitzades.

(h) Les xifres de la UE-27 no inclouen Malta i els Països Baixos, ja que no es disposa de dades sobre l'ocupació en estos països.

lor de la interacció social i la vinculació ciutadana i, en tercer lloc, revelen el grau de participació ciutadana i l'exercici de la democràcia en els processos de presa de decisions.

L'economia social inclou organitzacions basades en els seus membres, com a cooperatives i associacions, així com mutualitats, i organitzacions no basades en els seus membres, com a fundacions i instituts. Els socis poden ser persones físiques o jurídiques. En les cooperatives, els membres realitzen una activitat cooperativa vinculada a l'objectiu de l'entitat i als criteris de distribució dels excedents. Per exemple, en una cooperativa de treball associat, l'activitat cooperativa és el treball dels seus socis (treballadors). En una cooperativa de consum, l'activitat ve determinada per la utilització/venda conjunta de béns i servicis que es presten als socis (usuaris), etc.

Malgrat el gran interès que suscita la contribució de l'economia social, la quantificació de l'afiliació a organitzacions de l'economia social s'enfronta actualment a greus llacunes i reptes. Este estudi confirma greus problemes de disponibilitat de dades, una gran disparitat de dades entre països, la falta d'enquestes internacionals de seguiment del fenomen i mètodes de mesurament diversos.

El principal problema a l'hora de mesurar el nombre de membres de l'economia social residix també en la multifiliació dels membres. Això pot ocórrer entre subfamílies de formes institucionals d'entitats de l'economia social, com un agricultor que és membre de dos cooperatives agrícoles, una cooperativa de crèdit i també d'una altra cooperativa de consum, i entre formes institucionals (un membre d'una cooperativa de consum també pot ser membre d'una associació esportiva).

Les bases de dades de registres administratius, entitats i plataformes -encara que proporcionen informació interessant com l'afiliació per entitat- no són ferramentes adequades per a construir agregats. Donada la multifiliació, este mètode incorre en el problema de la doble comptabilització, la qual cosa inevitablement porta a sobreestimar el fenomen.

Els mètodes basats en enquestes de població són més pertinents, ja que eviten el doble recompte i capten millor l'afiliació i el grau de pluriactivitat. Estos mètodes permeten conèixer, en primer lloc, la taxa d'afiliació d'un país, és a dir, el percentatge

de persones majors de 16 anys que són membres d'organitzacions de l'economia social i, a partir d'ací, el nombre de membres d'almenys una entitat. En segon lloc, el grau de multifiliació (si una persona està afiliada a una, dos o més organitzacions). En tercer lloc, el tipus d'organitzacions segons el sector d'activitat i si són ocupadores o no, així com altres variables socioeconòmiques. Les variables inclouen el nombre de membres d'almenys una entitat d'economia social al país, la taxa d'afiliació (com a percentatge de la població), l'afiliació per entitat; la taxa de multifiliació (d'una sola entitat, de dos entitats i de tres o més entitats, i el tipus d'estes entitats), l'afiliació per tipus de família d'entitat i, finalment, el nivell d'implicació del membre en l'entitat.

En este estudi, només 18 Estats membres van facilitar informació sobre el nombre d'afiliacions a entitats de l'economia social i esta informació només cobrix una part de l'economia social. La majoria dels països que van proporcionar informació van cobrir només una o dos formes institucionals, principalment cooperatives al no identificar afiliacions múltiples. Només Portugal, que en 2018 va realitzar una enquesta sobre l'economia social que incloïa la variable d'afiliació (INE Portugal, 2020), va proporcionar informació completa sobre el nombre d'afiliacions per a cada forma institucional. A continuació, hem complementat, quan ha sigut possible, esta visió general amb dades d'informes anteriors (Cooperatives Europe, 2016; Comité Econòmic i Social Europeu, 2017). Els resultats apareixen en Quadre 5.

Una altra informació s'ha arreplegat d'enquestes internacionals, a saber, 1) l'Enquesta Europea de Valors, de la Fundació EVS⁹, 2) l'Enquesta Europea de Qualitat de Vida (EQLS-2016) de Eurofound¹⁰ i 3) l'Eurobaròmetre (2020)¹¹. No obstant això, estes enquestes presenten algunes deficiències. Mentres que en alguns països les enquestes es realitzen a intervals regulars, en uns altres no abasten tota l'economia social. En alguns casos, només tenen en compte les entitats associatives, la societat civil organitzada o similars, excloent les cooperatives i les mutualitats. En segon lloc, el concepte de membre no s'ajusta bé a l'anàlisi d'estes enquestes. Algunes utilitzen "compromés en una organització", la qual cosa no aclaria si es tracta d'un voluntari o d'un productor/consumidor dels béns i servicis produïts per l'organització.

9.- <https://europeanvaluesstudy.eu/>

10.- <https://www.eurofound.europa.eu/en/surveys/european-quality-life-surveys-eqls>

11.- <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/it/be-heard/eurobarometer/civic-engagement>

Taula 5. Nombre de membres de l'economia social per forma jurídica¹²

País	Cooperatives	Associacions	Mutualitats
Àustria	2.595.536	n/a	1.108.397
Bèlgica	n/a	n/a	n/a
Bulgària	n/a	950.000	n/a
Croàcia	21.462(a)	n/a	n/a
Xipre	509.388(a)	n/a	n/a
Txèquia	828.234	6.566.740	n/a
Dinamarca	31.571(a)	n/a	n/a
Estònia	70.559	1.481.844	n/a
Finlàndia	7.600.000	n/a	5.500.000
França	30.000.000	21.500.000	55.000.000
Alemanya	23.000.000	83.833.124	n/a
Grècia	264.229	146	n/a
Hongria	547.000(a)	2.486.532	n/a
Irlanda	3.596.068	n/a	n/a
Itàlia	11.451.028	n/a	n/a
Letònia	n/a	n/a	n/a
Lituània	160.000(a)	n/a	n/a
Luxemburg	n/a	n/a	n/a
Malta	3.943	n/a	n/a
Països Baixos	n/a	n/a	n/a
Polònia	26.200	6.900	n/a
Portugal	828.454	18.335.430	1.084.363
Rumania	674.500	n/a	2.286.849
Eslovàquia	433.300	144.618	n/a
Eslovènia	n/a	n/a	818.067
Espanya	8.028.998(a)	n/a	n/a
Suècia	5.000.000	n/a	n/a
UE-27(b)	95.670.470	135.305.334	65.797.676

FONT: Diverses fonts de dades. Per a la llista de fonts i l'any de referència de cada Estat membre, vegem-se les fitxes de cada país en l'Apèndix 3.

(a) Font: Comité Econòmic i Social Europeu (2017).

(b) Les xifres de la UE-27 procedeixen de l'agregació de dades dels diferents Estats membres. No obstant això, a causa de la falta de dades o a dades parcials de diversos països, estes xifres no representen amb exactitud el nombre total d'afiliacions a l'economia social europea. Per contra, han de considerar-se una estimació conservadora o un llindar inferior de les xifres reals.

12.- Ací només es para atenció a les organitzacions de afiliats. Tinga en compte que les dades poden incloure afiliacions múltiples.

Eurostat no inclou l'afiliació en la seua enquesta anual sobre renda i condicions de vida (EU-SILC 2015). En 2015 va incloure per primera vegada un mòdul sobre "participació social i cultural", que no és exactament l'afiliació. L'Enquesta Europea de Valors ofereix dades sobre afiliació, però les entitats no encaixen en les categories d'economia social. Pregunta: "Per a cadascuna de les següents organitzacions de voluntariat, indique a quin pertany, si és que pertany a alguna". Indique si pertany a: Organitzacions religioses o eclesiàstiques; Educació, arts, música o activitats culturals; Sindicats; Partits o grups polítics; Conservació, medi ambient, ecologia, drets dels animals; Associacions professionals; Esports o activitats recreatives; Organització humanitària o benèfica; Organització de consumidors; Grup d'autoajuda, grup d'ajuda mútua; Un altre grup; Cap".

L'Enquesta Europea de Qualitat de Vida (EQLS-2016) proporciona informació amb una pregunta sobre "Participació en activitats socials d'un club, societat o associació almenys una vegada a la setmana". Finalment, l'Eurobaròmetre (2020) conté la pregunta "P6. Participa en organitzacions de la societat civil (OSC) al seu país d'alguna d'estes formes? (Ha participat en manifestacions o activitats similars organitzades per una OSC, voluntariat, xarxes socials, ha donat diners, ha animat a uns altres a participar en una OSC)".

2.3.3. Voluntariat

Entre les persones que donen vida a les activitats econòmiques socials, són essencials els voluntaris que contribuïxen activament a crear valor econòmic i social.

No obstant això, mesurar la dimensió del voluntariat¹³ en l'economia social és tot un repte. La disparitat de les dades nacionals, tant en termes d'enquestes com de mètodes de mesurament, dificulta la quantificació del nombre de voluntaris actius en les organitzacions de l'economia social.

Les dades específiques, que només estan disponibles en 15 Estats membres, mostren més de 53 milions de voluntaris actius. Estes dades permeten obtenir indicacions parcials sobre les dimensions del voluntariat, ja que no tenen en compte la dimensió ocasional del treball voluntari ni la possibilitat que una persona preste servici voluntari en més d'una organització.

En 2015, l'enquesta anual d'Eurostat sobre la renda i les condicions de vida (EU-SILC) va afegir un mòdul ad hoc sobre participació social/cultural i privació material. En ell s'arrepleguen dades sobre el percentatge de persones majors de 16 anys que han participat en activitats formals¹⁴ i/o informals de voluntariat en els 12 mesos anteriors. També s'han publicat noves dades per a 2022 que cobrixen el percentatge de persones que participen en activitats de voluntariat formals i informals sobre el total de la població¹⁵.

L'enquesta calcula que en 2022 al voltant del 12,3% dels ciutadans de la UE van realitzar activitats formals de voluntariat en organitzacions. Entre els Estats membres de la UE, els Països Baixos tenen la major proporció d'adults que participen en activitats formals de voluntariat (36%), mentres que a Dinamarca, Luxemburg, Finlàndia, Suècia, Eslovènia i Irlanda va participar més del 20% de la població adulta. En tretze països, principalment de l'est i del sud i est d'Europa, menys del 10% va participar en voluntariat formal.

13.- Segons la OIT (2013), el treball voluntari és "el treball no obligatori realitzat per a uns altres sense remuneració". Per tant, "les persones que fan treball voluntari es definixen com aquelles en edat de treballar que, durant un breu període de referència, van realitzar qualsevol activitat no remunerada i no obligatòria per a produir béns o prestar serveis per a uns altres".

14.- L'activitat voluntària formal es definix en les directrius de l'enquesta com "qualsevol treball no remunerat i no obligatori per a o a través d'una organització, grup formal o club. També inclou el treball no remunerat per a organitzacions benèfiques o religioses" (Eurostat, 2016). Per tant, estes dades poden considerar-se una aproximació al voluntariat en les organitzacions de l'economia social.

15.- https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_scp19_custom_10808390/default/map?lang=en

Taula 6. Afiliació i participació en l'economia social, en percentatge de la població

País	EVS	EQLS**	Eurobaròmetre***
Àustria	50,7	28,0	51
Bèlgica	0,0	22,0	49
Bulgaria	23,9	4,0	27
Croàcia	50,9	n/a	34
Xipre	54,2	10,0	45
Txèquia	41,8	8,0	50
Dinamarca	84,0	n/a	68
Estònia	21,4	12,0	32
Finlàndia	72,6	29,0	40
França	41,0	17,0	50
Alemanya	66,9	27,0	52
Grècia	25,9	6,0	41
Hongria	28,1	5,0	21
Irlanda	0,0	35,0	48
Itàlia	24,9	n/a	35
Letònia	26,2	12,0	38
Lituània	24,2	11,0	35
Luxemburg	0,0	19,0	52
Malta	0,0	12,0	17
Països Baixos	69,0	36,0	64
Polònia	22,0	9,0	44
Portugal	8,2	16,0	44
Rumania	24,5	n/a	16
Eslovàquia	26,9	8,0	30
Eslovènia	63,8	21,0	53
Espanya	27,5	13,0	57
Suècia	82,8	36,0	64
UE-27(b)	95.670.470	135.305.334	65.797.676

FONT:

* EVS Estudi Europeu de Valors 2017: Membre de qualsevol tipus d'entitat (inclou 11 tipus d'entitats).

** EQLS Eurofound - Enquesta Europea de Qualitat de Vida 2016: 'Participar en activitats socials d'un club, societat o associació, almenys una vegada a la setmana'.

*** Eurobaròmetre 2020: "Està vostè compromès amb les organitzacions de la societat civil (OSC) al seu país d'alguna d'estes formes: ha participat en manifestacions o activitats similars organitzades per una OSC, voluntariat, xarxes socials, dona diners, anima a uns altres a involucrar-se en una OSC?".

Taula 7. Voluntariat en la economia social

Pais	Voluntaris*	EU-SILC 2022 (en %)**	EU-SILC 2015 (en %)**
Àustria	1.950.000(a)	19,7	28,3
Bèlgica	621.700(a)	15,9	20,4
Bulgària	42.777	3	5,2
Croàcia	45.362(b)	8,8	9,7
Xipre	n/a	11,7	7,2
Txèquia	1.306.896(c)	10,2	12,2
Dinamarca	n/a	26	38,7
Estònia	8.614(d)	10,4	16,4
Finlàndia	n/a	23,9	34,1
França	Aprox. 22.000.000	15,6	23
Alemanya	12.761.683(b)	n/a	28,6
Grècia	n/a	7,4	11,7
Hongria	371.534(c)	5,7	6,9
Irlanda	3.000(e)	20,5	29
Itàlia	4.661.269	5,3	12
Letònia	n/a	6,2	7,3
Lituània	n/a	7,5	16,3
Luxemburg	n/a	25,1	36,7
Malta	n/a	8,9	8,8
Països Baixos	n/a	36	40,3
Polònia	2.500.000(b)	7,4	13,8
Portugal	516.187(a)	7,3	9
Rumania	n/a	3,9	3,2
Eslovàquia	165.442(c)	7,5	8,3
Eslovènia	173.184(c)	20,7	30,4
Espanya	2.260.329(b)	8,9	10,7
Suècia	Aprox. 4.000.000	22,1	35,5
UE-27	--	12,3	18,9

FONT:

* Diverses fonts de dades. Per a les fonts i l'any de referència de cada Estat membre, vegeu-se les fitxes de cada país en l'Apèndix 3.

** Eurostat - EU-SILC 2022. Participació en activitats de voluntariat (formals i informals), 2022 (% sobre població total).

*** Eurostat - EU-SILC 2015. Participació en activitats de voluntariat (formals i informals), 2015 (% de persones majors de 16 anys).

(a) Les dades es referixen a associacions.

(b) Les dades es referixen a associacions i fundacions.

(c) Les dades es referixen a associacions, fundacions i "altres formes jurídiques".

(d) Les dades es referixen a cooperatives i associacions.

(e) Les dades es referixen únicament a les cooperatives.

3. La dimensió econòmica de l'economia social de la UE

Conèixer el pes econòmic de l'economia social i comparar-lo amb altres sectors econòmics ajuda a comprendre la contribució d'este sector. Per a calcular la grandària econòmica de l'economia social poden utilitzar-se dos mètodes: el volum de negocis i el valor afegit. És important assenyalar que només este últim ha d'utilitzar-se per a la contribució d'un sector al Producte Interior Brut (PIB). La principal diferència entre tots dos mètodes radica en com es calculen i què representen. El volum de negocis reflectix els ingressos generats per una empresa/sector, mentres que el valor afegit mesura la contribució real d'eixa empresa/sector al PIB, excloent els costos intermedis de producció, evitant així la doble comptabilització de les transaccions comercials. La suma de tot el valor afegit d'un país equival al PIB. En este context, una cooperativa de consum, per exemple, té un volum de negocis molt major en comparació amb el seu valor afegit, ja que comercialitza productes el valor afegit dels quals ja ha sigut incorporat per altres empreses, a diferència d'una cooperativa de producció agrícola, el volum de negocis de la qual està molt prop del seu valor afegit.

Per a este estudi ha sigut possible recopilar dades sobre el volum de negocis i el valor afegit. No obstant això, la informació és incompleta.

3.1. Facturació

Per forma jurídica, es va obtenir informació sobre el volum de negocis de les cooperatives de 19 Estats membres; de les associacions i fundacions, de 16 països, i de les mutualitats i altres formes jurídiques, d'un número encara menor. Les principals fonts de dades van ser els instituts nacionals d'estadística i la data de referència, per a la majoria dels Estats membres, va ser 2021 (vegeu el Quadre 12). En el cas de diversos països i de les associacions i fundacions, en lloc del volum de negocis es van utilitzar dades sobre els ingressos.

L'economia social de la UE va facturar més de 912.900 milions d'euros. França, Itàlia, Espanya i Finlàndia tenen els majors sectors cooperatius en termes de facturació, impulsats predominantment per les cooperatives agrícoles, de consum i de treball associat. França i Alemanya registren el major volum de negoci d'associacions, fundacions i mútues.

3.2. Valor afegit

Quant al valor afegit generat per les organitzacions de l'economia social, només es disposa de dades per a onze Estats membres, i en molts d'ells són incomplets per diverses raons. Malgrat això, les dades permeten traure algunes conclusions. Per a huit països (Croàcia, Txèquia, Grècia, Hongria, Luxemburg, Polònia, Portugal i Eslovènia) es disposa d'informació sobre el valor afegit de les diferents formes jurídiques.

Taula 8. Volum de negoci de l'economia social per forma jurídica (milions d'euros)

País	Cooperatives	Associacions	Fundacions	Mutualitats	Altres formes jurídiques
Àustria	13.288,1	n/a	n/a	413,7	123,5
Bèlgica	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Bulgària	n/a	n/a	n/a	0	n/a
Croàcia	232,6	1.132,9	61	0	n/a
Xipre	182,8	n/a	n/a	n/a	n/a
Txèquia	464,4(a)	2.262,6	80	0	331,8
Dinamarca	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Estònia	36,9	174,9	20,8	0	48,1
Finlàndia	38.000	3.227,7	35	n/a	2.816,8
França	329.300	123.700	16.100	18.600	n/a
Alemanya	1.452	58.721,7	16.867,1	n/a	n/a
Grècia(b)	3.119,2	383	37,5	n/a	n/a
Hongria	1.564,4	1.741,7	1.229,5	n/a	4.561,6
Irlanda	689,1	983,2	290,3	8,8	6.802,6
Itàlia	128.931,1	n/a	n/a	n/a	n/a
Letònia	n/a	n/a	n/a	0	11,8
Lituània	702,9	115,6	12,7	0	220,4
Luxemburg	42,6(c)	1.763,4	66	n/a	27,8
Malta	107,8(b)	17,4	n/a	0	n/a
Països Baixos	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Polònia	878	5.048,5	2.809,6	n/a	n/a
Portugal	1.867,1	5.824	865,8	491,1	1.055,3
Rumania	772,6	320,8	45,5	0,7	105,1
Eslovàquia	2.507	n/a	n/a	0	196
Eslovènia	734,3	553,6	23,7	8,9	411,9
Espanya	66.509,6	15.188,7	7.754	2.251,9	15.541,4
Suècia	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
UE-27	591.382,5	221.159,7	46.298,5	21.775	32.254,0

FONT: Diverses fonts de dades. Les fonts i l'any de referència de cada Estat membre figuren en les fitxes per països de l'Apèndix 3.

(a) Les dades es referixen únicament a les cooperatives de vivendes.

(b) Dades parcials.

(c) Dades parcials, ja que el compte satèl·lit cobrix parcialment el sector cooperatiu.

(d) Les xifres de la UE-27 procedeixen de l'agregació de dades dels diferents Estats membres. No obstant això, a causa de la falta de dades o a dades parcials de diversos països, estes xifres no representen amb exactitud el volum de negocis total de l'economia social a escala de la UE. Per contra, han de considerar-se una estimació conservadora o un llindar inferior de les xifres reals.

Taula 9. Valor afegit de l'economia social de la UE per forma jurídica (milions d'euros)

País	Cooperatives	Associacions	Fundacions	Mutualitats	Altres formes jurídiques
Àustria	4.555,9	n/a	n/a	342,5	n/a
Bèlgica	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Bulgària	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Croàcia(a)	20,9	1 132,9	n/a	0	n/a
Xipre	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Txèquia	295,1(b)	2.262,6	25	0	253,5
Dinamarca	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Estònia	n/a	174,9	n/a	n/a	n/a
Finlàndia	n/a	3.227,7	n/a	n/a	n/a
França	n/a	123.700	n/a	n/a	n/a
Alemanya	n/a	58.721,7	n/a	n/a	n/a
Grècia(c)	240,9	383	1,3	n/a	n/a
Hongria	398,3	1.741,7	512,2	n/a	604,5
Irlanda	n/a	983,2	n/a	n/a	n/a
Itàlia	40.409,2	n/a	n/a	n/a	n/a
Letònia	n/a	n/a	n/a	0	n/a
Lituània	n/a	115,6	n/a	0	n/a
Luxemburg	34,3(d)	1.763,4	49,3	n/a	21,9
Malta	n/a	17,4	n/a	0	n/a
Països Baixos	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Polònia	0,5	5.048,5	0	n/a	n/a
Portugal	715,7	5.824	379	319	627
Rumania	n/a	320,8	n/a	n/a	n/a
Eslovàquia	n/a	n/a	n/a	0	n/a
Eslovènia	14,4	553,6	4,2	n/a	223
Espanya	10.566,4	15.188,7	n/a	n/a	2.115,2
Suècia	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
UE-27(e)	57.251,5	221.159,7	971,1	661,5	3.845

FONT: Diverses fonts de dades. Les fonts i l'any de referència de cada Estat membre figuren en les fitxes per països de l'Apèndix 3.

(a) Les dades es referixen únicament a entitats orientades al mercat.

(b) Les dades es referixen únicament a les cooperatives de vivendes.

(c) Dades parcials.

(d) Dades parcials, ja que el compte satèl·lit cobreix parcialment el sector cooperatiu.

(e) Les xifres de la UE-27 procedeixen de l'agregació de dades dels diferents Estats membres. No obstant això, a causa de la falta de dades o a dades parcials de diversos països, estes xifres no representen amb exactitud el valor afegit de l'economia social a escala de la UE. Per contra, han de considerar-se una estimació conservadora o un llindar inferior de les xifres reals.

4. Distribució sectorial de la economia social de la UE

Com s'ha destacat en les seccions anteriors, l'economia social abasta una àmplia varietat de formes organitzatives. Es troben en quasi tots els sectors, d'acord amb l'evolució i les tradicions nacionals.

La reconstrucció d'esta diversitat sectorial a partir de les classificacions existents s'enfronta a diverses limitacions. En primer lloc, no tots els països disposen d'estadístiques actualitzades (o no publiquen dades per motius de confidencialitat) sobre el tipus d'activitats que realitzen les organitzacions de l'economia social. Quan es disposa de dades, no sempre és possible comparar-los i agregar-los a escala de la UE. Això es deu principalment a les diferents classificacions nacionals i a les diferents estadístiques sobre les formes jurídiques que componen l'economia social.

No obstant això, és possible extraure algunes conclusions sobre l'especialització de les quatre grans famílies de l'economia social a partir de l'anàlisi dels països per als quals es disposa de dades utilitzant la Classificació Estadística d'Activitats Econòmiques en la Comunitat Europea (NACE Rev.2)¹⁶

Segons els Estats membres amb dades disponibles (Taula 14), les cooperatives tenen un caràcter multi-sectorial, sent l'agricultura i l'alimentació, la vivenda, el comerç minorista i els serveis socials i sanitaris els sectors més importants. Les mútues es concentren en el sector de les assegurances, amb algunes entitats registrades en altres sectors, probablement en relació amb el tipus d'usuaris (com en l'agroalimentari) o el tipus de serveis (com en el cas dels serveis socials i sanitaris).

En el cas de les associacions i fundacions, l'anàlisi del sector d'activitat està condicionat per la classificació NAIX de la categoria genèrica "Activitats de les organitzacions de membres" (inclosa en la categoria "altres sectors" en el quadre 10), que inclou a la majoria d'estes organitzacions. Fora d'esta categoria, moltes organitzacions operen en l'àmbit social, en particular en el sector de la vivenda, en l'educació, però sobretot en els serveis socials i sanitaris, així com en les activitats artístiques i creatives.

Finalment, malgrat la no disponibilitat de dades en alguns Estats membres, és interessant observar que, com es mostra en la gràfic 4 - almenys 3,3 milions de persones treballen en el sector de la sanitat i l'assistència social, altres 702.000 en el de l'educació i 622.000 en el de les arts, la cultura i l'oci.

5. La grandària de les entitats de l'economia social de la UE

El teixit empresarial europeu conté moltes petites i mitjanes empreses. Segons les Estadístiques Estructurals de les Empreses publicades per Eurostat, la gran majoria (99,8%¹⁷) de les empreses actives en l'economia empresarial no financera de la UE en 2021 eren microempreses i petites i mitjanes empreses (PIME)¹⁸.

Referent a això, els resultats no són sorprenents, ja que mostren també que la gran majoria de les empreses de l'economia social són PIME, i que les microempreses representen més del 93,5%. Les empreses de grandària mitjana de ES representen el 1,7% i les de grandària gran el 0,2%.

16.- [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Statistical_classification_of_economic_activities_in_the_European_Community_\(NACE\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Statistical_classification_of_economic_activities_in_the_European_Community_(NACE))

17.- https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Structural_business_statistics_overview#Size_class_analysis

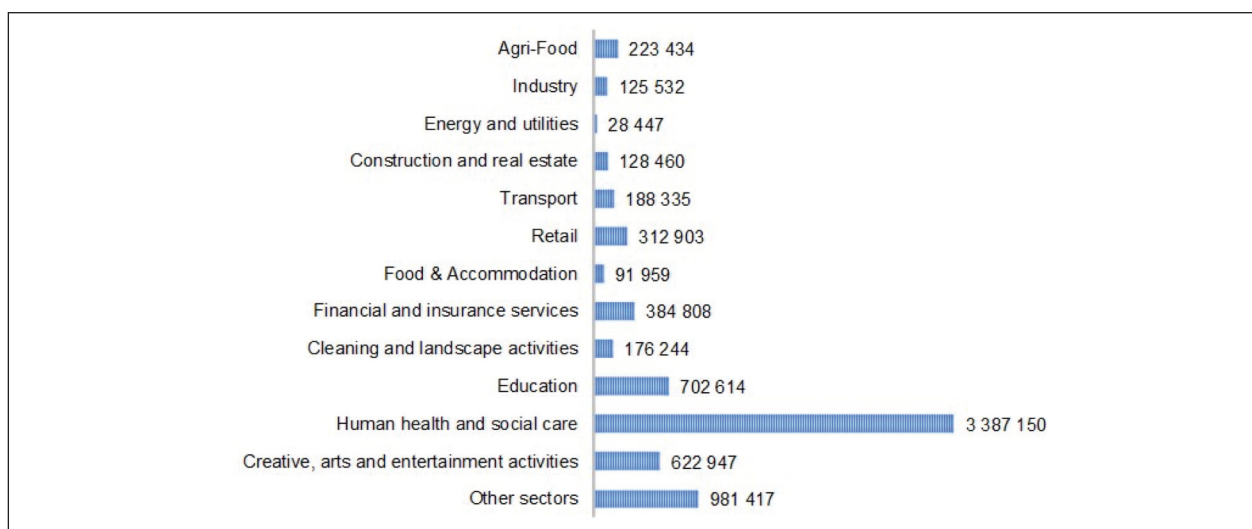
18.- Les microempreses tenen menys de 10 treballadors, les petites empreses menys de 50 i les mitjanes empreses menys de 250. Per a una definició més detallada de les PIME, vegeu: https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/sme-definition_en

Taula 11. Nombre d'entitats de l'economia social per forma jurídica i sector (a)

Sector	Cooperatives	Associacions	Fundacions	Mutualitats
Agroalimentari	17.502	12.040	67	1
Indústria	3.865	424	16	0
Energia i servicis públics	3.997	168	6	0
Construcció e immobiliari	93.220	37.595	2.754	4
Transport	6.340	438	9	0
Venta al per menor	10.043	1.338	38	1
Menjar i allotjament	3.411	3.147	66	1
Serveis financers i de segurs	3.415	1.993	215	5.844
Activitats de neteja i paisatgisme	4.873	324	9	0
Educació	4.611	58.175	11.287	4
Salut humana i assistència social	10.175	169.115	13.569	162
Activitats creatives, artístiques i de oci	3.646	585.647	9.844	3
Altres sectors	23.638	593.714	39.862	317
Total	188.736	1.464.118	77.742	6.337

FONT: Diverses fonts de dades. Les fonts i l'any de referència de cada Estat membre figuren en les fitxes per països de l'Apèndix 3.

(a) Es disposa de dades classificades per codis NACE per a Àustria (únicament per a cooperatives i mutualitats), Bèlgica, Croàcia, Txèquia (amb dades parcials per a cooperatives), Estònia, Finlàndia (excloses les mutualitats), França, Grècia, Hongria, Itàlia, Letònia, Lituània, Luxemburg, Països Baixos, Portugal, Romania, Eslovàquia (només per a cooperatives), Eslovènia i Espanya (limitats a cooperatives i mutualitats i, parcialment, a altres formes jurídiques). No obstant això, per motius de confidencialitat, és possible que no es publiquen algunes dades per a tots els sectors d'estos països. No es disposa de dades basades en la classificació NACE per a Alemanya, Irlanda, Malta, Polònia i Suècia. Es van obtenir dades parcials per a educació, sanitat i treball social, i vivenda buscant coincidències en les classificacions disponibles adoptades a nivell nacional. Donades estes limitacions, estes xifres han de considerar-se una estimació conservadora o un llindar inferior de les xifres reals.

Figura 1 - Nombre de persones ocupades en l'economia social de la UE per sectors

FONT: Diverses fonts de dades. Les fonts i l'any de referència de cada Estat membre figuren en les fitxes per països de l'Apèndix 3.